

A Katona József Könyvtár fejlődése és jövője*

Tíz év hosszú idő, s az elmúlt tíz év a Katona József Könyvtár életében különösen fontos eseményekhez kötődik. Jó érzés volt hallani, hogy az, amiről a brit kollégák beszámoltak, nagyon sok rokon vonást mutat a Kecskeméten már megvalósítottakkal.

1996. augusztus 16-a óta egy olyan városközponti, teljes mértékben akadálymentes, intelligens épületben vagyunk, ami óriási szakmai kihívás. Mi igyekeztünk és igyekszünk a mai napig is eleget tenni ennek a kihívásnak.

Mire építhettünk? Mindenképpen számíthatunk egy jól szervezett, feltárt gyűjteményre, tenni akaró könyvtárosokra, akik hosszú idő óta várták ezt a nagy változást. Ez a csapat kibővült sokakkal, akik már csak az új lehetőségekkel találkoztak. Számíthatunk széles körű kapcsolatokra oktatási intézményekkel, társintézményekkel, ezt a hagyományt a mai napig is őrizzük. (Hatalmas nagy várakozás élt bennük az új könyvtárral szemben.) Nem utolsósorban pedig építhettünk egy szerény, de mégiscsak önálló anyagi bázisra, amit a könyvtár létrehozásában közreműködő alapítvány jelentett, amely jelenleg is támogatja az intézmény működését.

Nem a mai alkalom mondatja velem, hanem nagyon fontosnak tartom azt hangsúlyozni, milyen jelentős szerepe volt a minőségbiztosítási projektnek abban, hogy ez a könyvtár ezen az úton indult el. Az 1996. október 7-ei dátumból kiderül, hogy alig költöztünk be az új könyvtárba, máris elkezdődött velünk valami nagyon nehéz, de mégiscsak egy óriási fejlődést, kihívást ígérő program. Ez volt *Maurice B. Line*,

Skaliczki Judit és Zalai Éva vezetésével az a bizonyos sokat emlegetett minőségbiztosítási projekt. Nagy lehetőség volt az itt dolgozó könyvtárosok számára. Már akkor, '96-ban felvetett olyan problémákat, mint a változás szükségessége, hiszen itt óriási jelentősége volt ennek. Nagyon nagy léptékű ugyanis ez a változás, amit a régmúltból és a mostani lehetőségekből egymás mellé tehetünk. Beszéltünk már akkor a stratégiai és az üzleti tervezések fontosságáról, megálmodtuk a lehetséges jövőképpünket. A minőségmenedzsment, a marketing, a piackutatás és az egyes tevékenységek mérhetősége szerepelt programunkban. Emlékszem rá, hogy milyen nehezen értettük, igazából milyen nagy különbség van a teljesítménymérés és a különböző statisztikai adatok egymásmellettsége között. Közönségkapcsolatok, PR-tervek és a személyzet menedzsmentje, mind napirendre kerültek. A tréning alatt a legfontosabb az volt, hogy megtapasztaltunk egy új szemléletet olyan hiteles emberektől, akik ezt a gyakorlatban már akkor szakmai munkájukkal is bizonyították. Különösen ezért érzem úgy, hogy a könyvtáros szakma óriásit nyert azzal, hogy az a Maurice Line volt a tanítómesterünk, aki a maga hitelességével, tudásával megfertőzte az itteni könyvtárosokat, így elindultunk a minőségbiztosítás útján. Megpróbáltuk és bevált, mert a mai napig is alkalmazzuk a kiscsoportos együttműködést, megismertünk néhány új módszert. Nagyon kemény munka volt, de nagyon jó hangulatban telt.

Úgy hiszem, hogy a TQM (teljes körű minőségirányítás) bevezetése, ha nagyon röviden összefoglalom a hároméves tevékenységünket, akkor talán abban összegezhető, hogy az intézmény menedzsmentje és személyzete elsajátított, de csak alapvető elméleti és gyakorlati tudnivalókat, ezek azonban nagyon jó alapok voltak arra, hogy továbblépjünk. Munkacsoportok dolgoztak a meghatározott célok eléréséért, és azóta számtalan más munkacsoportot felállítottunk. Kialakult egy rugalmas intézményi szervezet, és teljes mértékben elkötelezettek lettünk a TQM mellett.

*Elhangzott 2004. október 7-én Kecskeméten, a Katona József Könyvtárban, *A jövő a könyvtár – a könyvtárak jövője* című brit–magyar konferencián, melyet a könyvtári minőségmenedzsment terén tíz éve elindított együttműködés jubileumára szerveztek.

Úgy hiszem, hogy nagyon lényeges az a szemléletbeli változás, amit a dokumentum-, az információ-, a közösségi és a speciális szolgáltatásokban végigvittünk. A gyűjteményszervezésünk, amely a múltban is nagyon komoly erőssége volt ennek az intézménynek, gyorsan kezdett több forrásból gyarapodni. A dokumentumbeszerzésünknek már összesen csak 47 százaléka származik a költségvetésből. Nagyon nagy jelentőségűnek tartom, hogy az időközben megszületett könyvtári törvény forrásokat is hozott a fejlődésünkhöz, így az érdekeltségnövelő támogatás és az Országos Dokumentumellátási Rendszer (ODR) ma már 17 százalékát teszi ki az állománygyarapításunknak, míg a pályázatok további 5 százalékos lehetőséget jelentenek. Talán kiemelkedően is magas az a 31 százalékos ajándék, amely nem a szokásos, mások által megunt könyveket jelenti, hanem olyan tudatosan gyarapított állományt, mint például a British Council fontos, gazdag nyelvi és információs gyűjteménye, vagy a Goethe Intézet, illetve a Francia Intézet támogatásából származó anyag. Jelentős például a kurrens angol nyelvű könyveknek az a kitűnő forrása is, amit együttműködés keretében egy fordító cégtől kapunk folyamatosan, amikor a fordítást elvégezték. Úgy hiszem, hogy a gyűjteményszervezés több lábra állítása elengedhetetlen feltétele annak, hogy egy nagyon rugalmas állományt tudjunk szervezni folyamatos kivonással és gyarapítással, ami így a lakosság igényeit szolgálja. Az állománygyarapítási forrásaink évről évre emelkednek, és a legnagyobb tételt jelentik a költségvetésünkben.

Nem csoda, hogy a kölcsönzések száma ezek után jelentősen növekszik, így könyvtárunk ezen a területen eltér az európai gyakorlattól. Kecskeméten évről-évre több a kölcsönzés, és ezzel párhuzamosan növekszik a kölcsönzött dokumentumok száma is. Úgy gondolom, hogy ez figyelemreméltó eredménye ennek a könyvtárnak. Nagyon komoly szerepet tulajdonítok az ODR tevékenységének, és magam is sok munkát fordítok rá. Úgy hiszem, hogy a magyar könyvtárak megújulásának egyik alapja az ODR, és még messze nem tartunk ott, hogy lehetőségeinek teljes körét akár megközelítőleg kihasználnánk. A mi könyvtárunk is kiemelkedő szerepet játszik az ODR-ben, hiszen a könyvtárközi kölcsönzések listájának az élén áll. Ennek köszönhetően a forrásai is mindenképpen gazdagabbak,

így Bács-Kiskun megye könyvtárai, különösen a városiak, nagymértékben részesedhetnek a szolgáltatásban. 1997 és 2003 között 310 százalékos növekedést tudunk felmutatni ebben a könyvtárban a könyvtárközi kölcsönzés terén.

Természetesen egyre több a számítógépes, elektronikus szolgáltatásunk is. Nagyon komoly fejlődésnek lehetünk szemtanúi, hiszen évek óta teljes körű gépesítettség van a Katona József Könyvtárban. Több mint száz munkaállomást üzemeltetünk különböző szolgáltató szerverekkel, 24 órás az elérhetőségünk. Fontosnak tartom, hogy talán elsőként, még a '90-es években, a Bács-Kiskun megyei könyvtárakkal közösen alapoztuk meg pályázatokból egy olyan rendszert, amely egységes infrastruktúrát – másológép, számítógép, fax – teremtett. Ezeket a forrásokat 1996 és 2000 között tovább bővítettük, és megjelentek a városi könyvtárak egyedi gyarapodási lehetőségei, így ki-ki már a saját pályázati támogatásaival is tovább tudott lépni. Szolgáltatásokat is kínáltunk ebben a rendszerben, így az összefogás példája volt a BÁCSEKIR. Ma már túlléptünk ezen, mivel a szolgáltatások döntő része közvetlenül, az interneten keresztül is elérhető, mint például a Bács-Kiskun megyei helyi adatbázisunk, sajtófigyelő adatbázisunk. Természetesen ehhez hozzátartozik egy olyan, korszerű honlap, amelyen folyamatosan új szolgáltatásokat kínálunk. Közülük továbbra is az első helyen a helyi források feltárása, az önkormányzatokat segítő képviselőkről, képviselő-testületekről szóló információs adatok vannak, de az egyik legkorszerűbb digitális szolgáltatásunk is megjelent már, Hornyik János várostörténeti monográfiája (Kecskemét város története, oklevéltárral. Kecskemét, 1860–66. I–IV. köt.)

Kiemelkedően fontos a mi gondolkodásunkban és tevékenységünkben a közösségi szolgáltatás. Rendezvényeink száma sokszorosa annak, amire az új könyvtár indulásakor gondoltunk. Folyamatosan bemutatjuk a helyi társadalom kiemelkedő személyiségeit, illetve válogatunk az országosan ismert személyekből is. Ezeknek a rendezvényeknek a száma hihetetlenül magasra ugrott. Az évi 270–280 körüli esemény jelentős részét saját rendezvényünknek tekinthetjük, ami azt jelenti, hogy a szervezés, a kiadásokra a pályázati források megteremtése, a program propagálása is a mi dolgunk. Igyekszünk megfelelő színvonalon lebonyolítani ezeket a programokat.

Természetesen a lehetőségeinket mi is sokak rendelkezésre bocsátjuk térítéssel szolgáltatás formájában, így közkedvelt helyszíne vagyunk a különböző orvosi konferenciáknak, üzleti találkozónak, egyéb, kisebb-nagyobb léptékű rendezvényeknek. Kiemelkedő fontosságúnak tartjuk az egyéni és a csoportos találkozásokat, amelyekhez megfelelő közösségi terekkel – Könyvtári Kávézó, Magazinolvasó – is rendelkezünk.

Nagyon időben léptünk az európai információ szolgáltatások terén is. Elsők között – és azóta is sajnos csak két másik megyei könyvtárral karöltve – nyújtunk egy olyan szolgáltatást, amely nagymértékben a lakosság EU-s csatlakozásra való felkészítését szolgálta. Ma, ahogy beléptünk az Európai Unióba, egyre több a konkrét megválaszolásra váró kérdés. Ezt a tevékenységünket nemcsak Kecskeméten, hanem egész Bács-Kiskun megyére kiterjesztve folytatjuk. A legkisebb könyvtárakba is bizonyos egységes gyűjteményt juttattunk el, számtalan lakossági fórumot és találkozót szervezünk. Ez egy teljesen önálló projekt, amit kezdetben a Külügyminisztérium támogatott, ma már a Miniszterelnöki Hivatal, így a könyvtár működésén belül meg kellett teremtenünk az önálló infrastruktúrát és a személyi feltételeket is. Kiemelkedően fontos esemény volt számunkra az Európai Unióhoz való csatlakozás. Talán túlzás nélkül mondhatom, hogy mintaszerűen szervezték meg a megyei könyvtárak országosan ezt a közös programot, így jó élményként gondolhatunk vissza rá azok, akik a csatlakozás napját a könyvtárakban töltötték.

A mi jelenlétünk Európában sok szálon megmutatkozik, de az is, hogy Európából milyen rendkívül széles körből kerestek meg eddig bennünket. Több mint negyven országból jártak itt, a Katona József Könyvtárban. Kiemelkedő partnerünk Nagy-Britannia, számtalan alkalommal tettek látogatást nálunk a britek, mint ahogy a német és a francia nyelvterületről is sok vendéget fogadtunk.

Többféle európai projekt részese volt már a Katona József Könyvtár, amit azért tartok fontosnak, mert talán lépéselőnyben vagyunk bizonyos európai uniós projektgyakorlat megszerzésében. Tudjuk azt, hogy milyen nehéz egy más követelményrendszerbe illeszkedő EU-s projektet lebonyolítani. Ennek megtapasztalására ne-

künk komoly lehetőséget adtak az Open Society Institut pályázataink, illetve a Listed távoktatási program, mint ahogy a jelenlegi, Eurofuturoscope nevű program is, amelynek részesei vagyunk.

Szolgáltatásaink választékában, filozófiánkban azt valljuk, ami ma már itt egyszer elhangzott. Szeretnénk az alapszolgáltatásainkat megbízhatóan végezni, ezek a klasszikus értelemben vett erősségeink. Folyamatosan hozunk azonban új szolgáltatásokat a rendszerbe, és igyekszünk minél komolyabban elmozdulni a személyre szabott szolgáltatások irányába is. Tudatosan vállaljuk a felnőttképzési központ szerepünket, elsősorban az egyéni tanulói helyek kialakításával. Ma már a Katona József Könyvtárban az ECDL-vizsga lehetősége is adott távoktatási formában. (Nem mi vizsgáztatunk, hanem együttműködünk egy olyan céggel, amelyik erre hivatott.) Számítógépes gyakorlóhelyeket működtetünk, és különböző adatbázisokat bocsátunk rendelkezésre. Az EBSCO adatbázis is elérhető, nem utolsósorban a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának köszönhetően. Már a kísérleti szakaszban az elsők között csatlakoztunk ehhez a szolgáltatáshoz.

Az egyéni tanulás mellett a csoportos tanulásnak is kiemelkedő helye van intézményünkben. Sikertörténet eddig a lakossági internet-használói tanfolyam. Húsz órában alapvető ismeretek – e-mailezési és keresési lehetőségek – oktatására vállalkozunk tízfős kiscsoportokban. Képzéseinkben három fő területre koncentrálnak. Infosuli néven általános lakossági internet-tanfolyamokat nyújtunk, Civilnet címmel a civil szervezetek számára szervezünk kurzusokat, és ami talán a legsikeresebb, az a Nagyinet tanfolyamunk, amit ötvenöt éven felüliek vehetnek igénybe. Úgy hiszem, hogy ezek a tanfolyamok a könyvtárakban jó helyen vannak. Ez a típusú tanítási folyamat az, amelyben a könyvtárosokban rejlő értékek – nemcsak a szaktudásuk, hanem az emberekkel való kapcsolattartásuk is – jól érvényesülnek. A mi könyvtárunkban a gyakorlás lehetősége is adott az erre a célra kialakított tanulóhelyeken. Talán érthető, hogy a nagy érdeklődésre való tekintettel már csak a jövő év elejére tudjuk felvenni a jelentkezőket.

Kiemelt színfolt az idősek akadémiaja, amelyet a szociális gondozóközponttal közösen szervezünk. Havonta mintegy száz–százötven idős ember jár erre az akadémiára, ahol a legfonto-

sabb, őket érdeklő témákat hallgatják meg, kérdéseikre szakemberektől kapnak választ. Hol lakunk, hogyan lakunk, mire kell odafigyelni az életünk záruló szakaszában, az egészségünk, az aktivitásunk megőrzésében? Kitűnő ez a sorozat, iskolapéldája annak, hogy a könyvtár hogyan tud együttműködni egy civil szervezettel, különös tekintettel az idősekre.

Mondanom sem kell, hogy a szívünkhöz legközelebb álló terület a szervezett oktatásaink sorában a minőségmenedzsment tanfolyam. Ma már négymodulos, 120 órás akkreditált tanfolyamának az itt ülők közül is számos kolléga volt részese. Ezek a tanulási lehetőségek mind azt jelentik, hogy a szakmában megindult egy nagyon komoly változás, fejlődés ebbe az irányba. Örülök annak, hogy a Katona József Könyvtár tanúsítványt tud adni mindazoknak, akik ezt a tanfolyamot szorgalmasan elvégzik.

Tudatos munkánknak köszönhetően intézményünk felnőttképzési tevékenységre való akkreditálása is megtörtént, 2004. október 20-án megkaptuk a tanúsítványt.

Nagyon figyelünk az egészségükben károsodottakra is, fölzárkózva az európai szemlélethez. Ez a mi épületünkben nemcsak rámpa, nemcsak lift kérdése – ezek természetesen rendelkezésre állnak –, nemcsak küszöbnélküliség, hanem megfelelő feliratozás, speciális helyiségek, és nem utolsósorban a könyvállványok közötti megfelelő hely, ahol, ma is láthatták, több kerékessékkal közlekedő olvasónk volt. Olvasógépet is az elsők között kezdtünk el működtetni a vakok számára, amit most szerencsére egy pályázatnak köszönhetően a minisztérium támogatásával korszerűbbre tudunk cserélni.

Egyre népszerűbb az „Otthon-könyvtár” szolgáltatásunk, ami azt jelenti, hogy elmegyünk azokhoz az emberekhez, akik nem tudnak bejönni a könyvtárba.

A minisztériumi stratégiában örömmel láttam, hogy mekkora szerepet szánunk a gyerekeknek. Nálunk ez az első perctől kezdve így van. Fontos alapelvnek tekintjük, hogy legyen mindig valami titok, izgalom, legyen sok játék, de minden út vezessen el az olvasáshoz. Egyedül is, de inkább csapatban dolgozunk a gyerekekkel. Iskolákkal, szülőkkel, sokakkal együttműködve, egész korán kezdünk el foglalkozni a kicsikkel, s ennek mindig van eredménye, de nagyon sok ötletet, odafigyelést, szakértelmet igényel. Úgy

gondolom, hogy ebben is igyekeztünk segítségére lenni a szakmának, amikor öt kötetben – Kincsestár címmel – megjelentettük azokat a kincseket, amelyek különböző módszertani segítséget nyújtanak a gyerekek könyvtári játékaikhoz.

Arculatunk kialakításában, talán nem tűnik szerénytelenségnek, egyediségre, egységességre, harmóniára, praktikusságra törekszünk. Lassan, fokozatosan jutottunk el mi is odáig, hogy megszülessenek azok a jelképeink és azok a fontos dokumentumok, amelyek ma már jellemzik a könyvtárat. Külső kommunikációnkra nagyon komoly gondot fordítunk. Mint láthatták, ma is számos sajtóorgánum jelen volt, a helyi televízió is. Médiakapcsolataink ápolását rendszeresen és folyamatosan végezzük, nem ötletszerűen. Sajtóvisszhangunk 1998-tól folyamatosan emelkedik, eddig 714 írás jelent meg a könyvtárról. Ez azt jelenti, hogy akik nem járnak a könyvtárba, csak a sajtót lapozgatják vagy esténként a tévét nézik, azoknak is valamilyen módon állandóan van képük az intézményről, hiszen nem nagyon telik el úgy nap, hogy valami hír ne születne arról, mi történt éppen a könyvtárban.

Nagyon komoly előrelépésnek tekintjük, hogy a teljesítménymérés terén – az országos ajánlásokat figyelembe véve – megtörtént az alapvető mutatók kidolgozása, sőt, ebben a kollégáim személyesen is közreműködtek. Használói elégedettséget több szinten mértünk már, nemzetközi, hazai és helyi vizsgálatokat is folytattunk. Ezt nagyon komoly munkának tartom, és úgy hiszem, most egy szakasz lezárulásával eljutunk odáig, hogy igazán értjük és próbáljuk folyamatosan mérni a teljesítményünket.

A Katona József Könyvtárban dolgozók 46 százaléka felsőfokú végzettségű. A diplomás munkatársak 47 százaléka egy, 53 százalékuuk viszont kettő vagy még ennél is több diplomával rendelkezik. Ez nagyon gazdag szellemi erőforrás. Az már elengedhetetlen volt, hogy a 2001-es 50 ezer forintos átlagbér végre 2003-ra 107 ezer forintra emelkedjen. Ezzel én nem vagyok elégedett, mindössze azt szeretném jelezni, hogy itt azért valóban történt egy érdemi változás. A 104 fős intézményt több éves kitartó munkával szerveztük egy elég rugalmas szervezetbe, amit azóta is folyamatosan gondozunk. A projektcsoportok ma már ennek a szervezetnek a szerves részét alkotják. Tehát a munkaköre mellett nagyon sok munkatársamnak van lehetősége pro-

jektesoportokban részt venni. Ehhez szeretném hozzátenni, hogy a saját munkakörükben is nagyon önállósággal dolgoznak a kollégák.

A Katona József Könyvtár költségvetése ma már több forrásból áll össze. Saját bevételünk is folyamatosan, 7 százalékról 20–23 százalékra növekedett. Ebben a költségvetésben mindenféle előirányzat megtalálható, még ma is viszonylag egészséges arányokkal. Tehát nem minden fillérünk a bérre megy el, egy szerény fejlesztési keret folyamatosan benne van a tevékenységünk megújítására. Hihetetlenül komoly szerepet töltenek be a pályázatok az életünkben. Ez nagyon-nagyon sok munkával jár, de a pályázatok számának meredek emelkedése azt is jelenti, hogy a könyvtárnak újabb és újabb lehetőségek nyílnak meg.

A sok munkának így van meg az eredménye, hiszen ennek köszönhető talán, hogy az országos átlagot meghaladóan nőtt a könyvtári tagok száma. A százezres városban ma több mint 32 ezer ember rendelkezik állandó tagsággal. A könyvtárlátogatók száma alapján az ország egyik leglátogatottabb könyvtáraként jegyzi a Katona József Könyvtárat, ami 2003-ban több mint 400 ezer embert jelentett. Ez egy folyamatosan kitarító növekedés, amitől mi nem vagyunk elbizakodottak. Igyekszünk mindent megtenni annak érdekében, hogy meg tudjuk őrizni és folyamatosan javítsuk ezt az eredményt.

Jó lenne, ha a jövőképünknek az a mondata, hogy „A könyvtár jövője a mi jövőnk is!”, egy valódi küldetésnek, megélhetésnek, biztonságnak és közös boldogulásnak lehetne az alapja. Ha tovább tudunk fejlődni a különböző szolgáltatásokban, akkor ez biztosan így lesz. Arra törekszünk, hogy általánossá váljon a teljesítméymérés, reményeim szerint kiemelkedő szerepünk lesz a térségi integrált könyvtári ellátásban. Ez azt jelenti, hogy az önállóan tevékenykedő városi könyvtárak mellett, amelyekkel szakmai munkakapcsolatban vagyunk és maradunk, a kistéleplések könyvtárait szeretnénk közvetlenül bevonni az ellátásunk rendszerébe. A folyamat most kezdődik a kecskeméti kistérségben. Hallhatták *Koncz Erika* helyettes államtitkár asszonytól, hogy milyen kiemelkedő fontosságú a kistérségek szerepe. Fő törekvésünk, hogy minősített tevékenységet folytassunk, amelyről szeretnénk majd tanúsítvánnyal is rendelkezni. Igyekszünk megőrizni és bővíteni a kapcsolatainkat. Úgy

gondolom, hogy ennek egy nagyon fontos alapja az, hogy tanuljunk. Mi itt, Kecskeméten szeretnénk folyamatosan tanulni, de az egyáltalán nem mindegy, hogy milyen tanítómesterektől. Nagyon-nagyon jó indítást kaptunk, és ezt ezúttal is szeretném hálásan megköszönni Maurice-nak! A projektünk tízéves évfordulójára emlékezve úgy tudunk elbúcsúzni, hogy kezdetben ugyan mi is nehezen értettük a minőségbiztosítás lényegét, de ma már egy csapatot alkotunk. És remélem, hogy így, együtt Kecskeméten még nagyon sokáig tudunk a lakosság meglegedésére szolgáltatni.

Úgy hiszem, ezt a TQM-szemlélet elsajátításának köszönhetjük. Javaslom, hogy próbáljátok meg minden egyes könyvtárban, ahol ezt még nem vezették be.

Ramháb Mária

A másság lehetőség – a könyvtár számára is

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete miskolci vándorgyűlésén kiemelt téma volt a romák könyvtári ellátása. Akkor, ott elsősorban arról beszéltem, hogy mit is jelenthet a romák számára az alkalmazkodóképes könyvtár és a könyvtár számára az ott megjelenő roma kultúra, roma könyvtárlátogató. A vándorgyűlésen s azóta több olyan kérdést vagy kérést intéztek hozzám a kollégák, mely azt boncolgatta, hogy helyénvaló-e különbséget tenni a könyvtárlátogatók között, s ha szükséges, milyen módon lehet ezt etikusan megtenni.

Ahogy akkor is megfogalmaztam: gyakorlatilag különbséget tesz a könyvtár a használói közt, s e különbségtételnek egy része indokolható csak funkcionális okokkal. De nem is az a kérdés, hogy van-e, létezik-e ilyen gyakorlat, hanem az, hogy a különbségtétel előnyökhöz juttat-e könyvtárlátogatókat (könyvtári célcsoportokat) másokkal szemben.

Ha úgy tekintjük a könyvtári szolgáltatásokat, hogy azok minden könyvtárlátogató számára egyforma minőségben egyforma jogokat biztosítanak, akkor van olyan különbségtétel, mely ennek a demokratikus elvnek ellentmond, rossz értelemben diszkriminatív, s így megszüntetendő.

Azonban a különbségtételek többsége nem előnyöket ad, hanem speciális rétegigény felé nyit

meg szolgáltatásokat (ilyen például a kutató-olvasói igény), technikai vagy kulturális akadályozottságot szüntet meg. Ezek a különbségtételek nem kizáróak, hanem többletlehetőségeket adók minden könyvtárhasználó számára: így a rámpát használhatják a lépcsőn is járnai tudók, cigány nyelvű szövegeket olvashatnak a nem cigányok.

Ha a roma közösségek felől nézzük, akkor a kommunikációs akadályok áthidalásához szükséges különbségtétel nem más, mint empatikus és interaktív bánásmód, és a romákra vonatkozó gyűjteményrészek bővítésénél figyelembe vett roma kulturális igények. Sajátos igények ezek, melyeket a roma kultúra belső mozgásait nem nagyon ismerő könyvtárosok csak a roma kultúrában otthonosan mozgóak segítségével deríthetnek fel, szervezhetnek valóban hasznos szolgáltatással. A romákkal mint kulturális mássággal való foglalatosság így olyan eljárásokat is létrehozhat, melyek más magyarországi nemzetiségek, etnikumok értő és empatikus ellátásakor is használhatóak.

Ha ez megtörténik, a gyűjtemény gazdagodását, a szolgáltatások bővülését, a könyvtárhasználók számának gyarapodását eredményezheti. Mindennaposá teheti a könyvtár jelenlétét a roma kultúrában, és a romák jelenlétét a könyvtárban. Nőhet a roma világban az értékközvetítő könyvtár s a könyvtárosok világában az értékkeremtő roma közösség presztízse.

Az értékkeremtő roma közösség ma már egyre több dokumentumot hoz létre s juttat el könyvtárainkba. Nem lényegtelen, sőt, idővel az egész írott roma kultúra sorsát változtató, messze ható folyamat a roma szerveződések saját dokumentumtermelése. Ma még többnyire a hivatali ügyintézés folyamán szükséges iratok teszik ki e termelés jó részét, azonban már megjelentek olyan dokumentumok, melyek fontos láncszemet jelentenek a közösség olvasóvá nevelődésében. E dokumentumok többnyire hivatali okból, ügyintézési szükségszerűségből jönnek létre, de át-és átbillennek a szépirodalom vagy éppen a laikus tudományosság területére. Néhány példa erre: A roma holokauszttal kapcsolatos kárpótlási eljárások okán érdekes memoárok születtek, némelyik megfogalmazás már-már irodalmi igényű. A roma hagyományokat ápoló klubok egyik-másik tagja önkéntes néprajzi gyűjtést is végez. A roma népismeret oktatása azt kö-

vetelte a roma közösség vezetőitől, hogy hivatásos oktatókká váljanak, ezért elkezdtek továbbtanulni, s a tanulás során házi dolgozatként, diplomamunkaként megszülettek az adott településre, régióra, kulturális csoportra vonatkozó ismeretek első, belső szemmel megírt összegzései. A kulturális szerveződések versmondó körei szöveggyűjteményeket, irodalmi segédleteket hoznak létre.

Ebben a dokumentumtermelésben korábban (nagyjából a rendszerváltozást megelőző és követő tíz évben) a nem roma származású segítők nagy arányban vettek részt, ma már nagyrészt a (felsősokú végzettséget szerző vagy szerzett) fiatal roma értelmiség irányítja, az idősebb roma írók figyelő tekintete előtt, e dokumentumtermelést. De nem csak a dokumentumtermelésre vannak nagy hatással e roma értelmiségiek, hanem a romákról szóló tudományos és szakirodalom terjesztésében is. Ahol cigány kisebbségi önkormányzat vagy jól működő roma kulturális szerveződés él, ott a gyűjteménybe kerül a mai romákról szóló pedagógiai, politológiai, szociológiai irodalom, sok esetben olyan mű, mely nyilvánosan nem terjesztett, közkönyvtárakba nem jut el. Így lehetővé válik a roma szervezet és a közkönyvtár közötti kiadványcsere is, mely egy újabb fejlesztési lehetőséget jelent a közkönyvtárak számára is.

Ha a magyarországi roma társadalmat vesszük szemügyre, azt látjuk, hogy teszi a dolgát: irodalmat hoz létre, könyveket terem, alkotókat ismertet meg s terjeszti a roma kultúra minden termékét, minden módon. Jelzi ezt az is, hogy már több roma irodalmat kínáló bibliográfia, irodalmi ajánlat is elérhető az interneten, s több portál hoz friss irodalmat. Azok a roma fiatalok, akik már használják az internetet (melyet többnyire roma kulturális szervezet, az iskola vagy a könyvtár biztosít), ma mindegyik romák által beszélt nyelven találnak irodalmat. Azonban ezek az ismeretek nem mindig hasznosulnak megfelelően. Egyfelől azért, mert nincs olyan szülői, rokoni segítség, mely értené az internet világát, másfelől, mert az általános és a középiskola, mely pedig a legjelentősebb időtartamban és terjedelemben foglalkozik az olvasás technikai és tartalmi kérdéseivel, mintha nem nagyon venne tudomást az interneten elérhető értékes olvasnivalóról. Ezért az internet révén hozzáférhető roma irodalom terjesztésében különös jelentőséggel

bírnak az ingyenesen elérhető közcélú internetes helyek, köztük a közkönyvtárak internetes végpontjai.

De miért is fontos kérdés az internetes hozzáférés a mai roma olvasáskultúra vonatkozásában? Két okból is. Egyrészt a többségében létminimum alatt élő roma társadalom nehezen tudja megfizetni a tanuláshoz szükséges dokumentumok árát, s a kis könyvállományú kistelepülési könyvtárak nem teszik lehetővé e dokumentumok kölcsönzését. Nagyobb városi könyvtár látogatása pedig egy zalai vagy somogyi kistelepülésen élő fiatalnak költséges. Azonban ma már a legtöbb faluban van internetes elérhetőség az iskolában, a könyvtárban, a teleházban, a művelődési házban, az eMagyarország pontokon vagy a cigány önkormányzatok internetes helyein, s megnyílhatnak előttük a nagy digitális irodalmi gyűjtemények ingyenesen és korlátlanul. Természetesen ez nem pótolja a könyvtárlátogatást, sem a saját könyvtár létét, de megszünteti a kulturális elzártságot a legkisebb településen, a külterületen élő roma fiatal esetében is. Azonban e hatalmas és kusza forrásbázis használatához szükséges a pedagógus és a könyvtáros segítsége. Ha a kultúra terjesztésével hivatásosként foglalkozó nem ad az eligazodáshoz kellő ismereteket, nem irányítja rá az interneten elérhető értékes irodalomra is a figyelmet, akkor csak azt fogják gyermekeink használni, amire rátévednek, amit kortársaik – saját ízlésük függvényében – javasolnak.

A másik ok, amiért az internet fontos, a magyarországi roma kultúrának a magyar kultúrától eltérő sajátossága, a többnyelvűség. A mai roma irodalom friss, sok újdonságot magával hozó többnyelvű irodalom. Cigány és beás irodalmi nyelven, cigány és beás köznyelvi változatokon születnek alkotások sajátos nyelvi készlettel, írásmódokkal, s ezek a romák által működtetett kulturális honlapokon és kis példányszámú kiadványokon keresztül érzékelhetők legpontosabban.

A másság, a roma kultúra mássága így a könyvtár számára is lehetőséggé alakul át. Lehetőség, hogy aktívan részt vegyen a magyarországi romák művelődésében, s mind több könyvtárhaználó, könyvtárkedvelőt nyerjen meg magának. Lehetőség arra, hogy a könyvtárat a roma kultúra befolyásos személyiségei is támogassák a kulturális politikai küzdőtéren, s azért támogassák,

mert magukénak is érzik. Lehetőség arra, hogy a roma kultúrával kapcsolatos speciális eljárásokkal egy empatikusabb, egyes társadalmi csoportok réteggigényeihez jobban igazodó szolgáltatásrendszer jöjjön létre, s a könyvtár prosperáló, fejlődésképes intézmény maradjon.

Kardos Ferenc
könyvtáros

A képzési lehetőségek és a gyakorlat kihívásai*

Konferenciánk címe: *Könyvtárosképzés ma, holnap*. Mondanivalóm hangsúlyának kiemelése érdekében hozzátésem: *és mindig...* (Vagy ahogy a reklám mondja: today, tomorrow, always...)

Saját előadásom címének megválasztásával a témában rejlő konfliktushelyzetet kívántam sejtetni. Megpróbálom felvázolni az általam érzett konfliktusokat, kezdve a képzési lehetőségektől, végezve a gyakorlat kihívásaival.

Magyarországon a könyvtárosképzés a jelenlegi tizenhárom (vagy most már, a pécsivel együtt tizennégy) képzőhellyel – érzésem szerint – túlreprezentált a felsőoktatásban. Sommásnak ítéltető kijelentéssel szemben azonnal árnyalom a képet azzal, hogy jól képzett könyvtáros most sem jut mindenhol, ahol szükség lenne rá.

A könyvtáros- vagy – most már általánosan – könyvtárinformatikus-képzés, ami egyetemi szintű és legalább egy közép- vagy felsőfokú nyelvvizsgálóhoz kötik a diploma kiadását, jó színvonalú és megfelelő számú szakember kibocsátására képes. Nagy előnye, hogy sok hallgató másik szakon is igyekszik diplomát szerezni, és így jól felkészült szakembereket kaphatnak a szakkönyvtárak és a nagyobb megyei, városi könyvtárak. Nagy örömmel fogadjuk is őket. A kétszakos főiskolai képzés ma már csak nyomokban lelhető fel. A kétszakos főiskolai képzés, főleg, ha jó informatikai háttérrel is rendelkeznek a képzőhelyek és van a végzősnek nyelvvizsgálója, ugyanolyan jó, mint az egyetemi képzés. Használható, azonnal konvertálható tudással rendelkező ifjú

* Elhangzott az *Összefogás a könyvtárakért* akció nyitó konferenciáján, 2004. október 11-én a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban.

szakembereket kapnak a könyvtárak ezekből a képző intézményekből.

Könyvtárunkban mindkét képzési formából kaptunk fiatal szakembereket az elmúlt öt évben. Csak a nyelvtudásuk színvonala a különbség a gyakorlati beválásuk szempontjából. Az egyszakos könyvtáros vagy a könyvtáros és művelődésszervező szakon főiskolát végzettekből nálunk mértéktelen túlkínálat van.

A nagyon fontos OKJ-s könyvtárasszisztens-képzés könyvtárunkban nemesak a középfokú szakalkalmazottak képzettségének megszerzését jelentette – ami nagyon örvendetes, jelenleg a szerződéses kiegészítőknél kívül nincs szakalkalmazott középfokú szakmai végzettség nélkül –, hanem azt is, hogy közel tíz fő szerzett ezután egyszakos főiskolai könyvtáros diplomát, többségük saját indíttatásból. Tekintve, hogy a jelenlegi alkalmazottak derékhada, a negyvenöt év feletti korosztály (a megyében a szakalkalmazottak mintegy hatvan–hetven százaléka) jellemzően népművelő-könyvtáros végzettségű és híján van a ma már nagyon szükséges nyelvtudásnak, a most végző, hasonló tudású hallgatóknak nálunk nagyjából tíz évig nincs esélyük munkát találni, mert az ilyen tudással rendelkező szakemberből addig biztosan lesz elegendő a könyvtárunkban.

Ehhez képest a felsőoktatás ontja az ilyen végzettségűeket, de hogy kiknek, azt nem tudom, hiszen vidéken az összevont intézményekben sem látom őket, mert ott meg kevés még összevont intézményben is a napi nyolcórás állás, amit betölthetnének.

Képzési irányultság a könyvtárunkban

Mint fent említettem, a hétéves továbbképzés kapcsán kollégáim közül sokan az első diplomájukat szerezték meg könyvtár szakon, levelező képzés keretében.

A másik jellemző továbbképzési irány az informatikus-könyvtáros szak, amelyet szintén több kollégánk végzett el, akik eddig kétszakos tanári főiskolai vagy egyetemi diplomájuk mellett nem rendelkeztek könyvtáros felsőfokú végzettséggel. Ebből a kategóriából további három–négy fő fog újabb diplomát szerezni, erős intézményi támogatással.

Látható, hogy az egyszakos könyvtáros, illetve a népművelő-könyvtáros végzettségű kollégák nagy száma miatt égetően szükség lenne felsőfokú szakvizsgával járó felsőoktatási képzésekre. Minden területen kellene a szakvizsga lehetősége, ezért csak kedvcsinálóként sorolok néhány javaslatot: gyermekkönyvtár, szaktájékoztató, zenei könyvtár, digitális-hálózati szolgáltatások készítése, könyvtári menedzsment, marketing, szolgáltatáselemzés, projekt-tervezés/ elemzés, a szolgáltatások gazdaságtana, közönségkapcsolati menedzsment, a könyvtárak biztonsági kérdései, fogyatékkal élők szolgálata a könyvtárakban, speciális szolgáltatások szervezése stb. Nem indokolható a felsőoktatás teljes érdektelensége a szakvizsgák képzések akkreditálása és indítása iránt, mert a könyvtárak igényelnék a szakvizsgák képzést. Sok kolléga várja reménykedve a szakvizsga lehetőségét. Vajon remélhető a bolognai folyamat jó hatása?

A fontossága miatt említem, hogy az iskola-rendszerű képzésben is kellene még néhány évig intenzíven nyelvet tanulniuk a most pályán levőknek, mert sokan még mindig úgy kerülnek vezetői beosztásba is, hogy nem rendelkeznek semmilyen nyelvtudással, ami egyre nagyobb hátrányt termel a szakma számára, vagy talán fordítva inkább igaz, a könyvtáros szakmának versenyelőnyt hozna, ha sok jó könyvtáros jól beszélné idegen nyelvet. Ehhez képest a nyelvtanulás támogatásának lehetősége igen korlátozott.

Örvendetes a szakma szempontjából (sajnos könyvtárunkban még példa nélküli) a doktori képzés beindulása. Szándékunkban áll kollégákat küldeni erre a képzésre, mert várakozásaink szerint ebből az egyén, a könyvtár és az egész könyvtárügy profitálni fog.

Tanfolyami képzések

Mint köztudott, a képzési kínálat része a felsőoktatás, az OKJ-s asszisztensképzés mellett a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) által akkreditált tanfolyami képzés is. Jómagam tagja vagyok a könyvtári akkreditációs bizottságnak, és elmondhatom, hogy nagy számban állnak az érdeklődők rendelkezésére sokszínű, jó színvonalú képzések, az NKÖM-hez tartozó körben egész nagy a kínálat.

Sajnos a szervezők nagyon kevés sikerről számolhatnak be, a legtöbb képzésre vállalkozó

egy alkalommal sem tudta elindítani a tanfolyamát – az érdeklődés – vagy a marketingtevékenység hiánya miatt.

Sikeresnek minősíthetők a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen folyó számítógépes képzések, sikeres a százhusz órás szegedi képzés, amely minden (az utóbbi tizenöt évben jelentkező új) területen a diploma felfrissítését célozza, hasznos, újszerű, nagyon népszerű a kecskeméti menedzsmentképzés – szintén százhusz órás –, és végre elindult a gyermekkönyvtáros-képzés, Debrecenben hatvan, Szombathelyen százhusz órában, ez utóbbinak remélhető a szakvizsgáig elvihető folytatása is.

Az általam dicsért képzéseken egy-egy kollégám biztosan részt vesz – ösztönzést erre biztosan kapnak. Ugyanakkor itt is megvan az ellenük ható kényszer, mert a továbbiakban az Informatikai és Hírközlési Minisztériumnál számítógépet nyert több mint húsz dolgozónak ECDL-vizsgát kell tennie, ami fontos ugyan, de az érintettek munkakörében eddig is számítógépen kellett dolgozni, a képzésüket – belső erővel – már régen megoldottuk. Jó lenne, ha a gazdag képzési kínálatból mást választhatnának e helyett, de valószínű, hogy kénytelenek leszünk ezt a képzést elfogadni tőlük a hétéves továbbképzési ciklus követelményének teljesítéseként, mert más képzésre mellette már se pénz, se idő nem jut.

A képzési formák felsorolásánál próbáltam utalni a mi gyakorlatunkra, illetve az egyes képzések esélyeire (hogyan várhatóan piacra lelnek-e nálunk), és láthatóan nagy a diszkrépancia a kínálat és az igények között. A címben is jelzett konfliktusok persze nemcsak a képzési kínálat formái és az igények között állnak fenn. A működés megváltozott rendje, a változások felgyorsulása, a technológiai újítások sok olyan tartalmi kérdést vetnek fel, amelyekre már megtalálhattuk volna a válaszokat, s hogy ez miért nem történt meg, arra nem tudom a feleletet. Körülbelül tizenöt-húsz éve folyik az informatika minden ágazatra kiterjedő térhódítása, de sem az általános iskola, sem a középiskola nem tanít gépírást, pedig annál kínosabb nincs, mint amikor az egy ujjal pötyögtető ügyintézőre várokozunk a sorban. (Ilyen tanfolyam is jó lenne, de értékelném, ha lenne ilyen képzés a főiskolákon is. Két-három kreditpontot biztosan megérne, néhány „bevezetés a ...ba/be” című tárgy helyett!)

A gyakorlat kihívásainak témaköre nem annyira körülhatárolható, mint a képzési formáké. Sajnos hatásuk a könyvtárak életére meghatározóbb lehet, mint a formalizált képzéseké.

Mi a gyakorlat legfontosabb kihívása? Az, hogy a könyvtárosok felismerjék, melyek az élet megoldandó problémái a szolgáló közönségük számára. A könyvtárnak minden hagyományos és nem hagyományos szolgáltatással, hatékonyan és másoknál olcsóbban kell segítenie a használóit ezeknek a problémáknak a megoldásában. Segítenie kell informálódásukat, fel kell hívnia a figyelmüket a lehetőségeikre, segítenie kell szakmai felkészülésüket, tanulmányaikat, helyzetük felismerését stb.

Senki sem kíváncsi a magyarázatainkra, hogy miért nem tudjuk, miért nem várható ez tőlünk, és még azt sem fogja senki pontosan megmondani, hogy egy adott könyvtárban mi a teendő.

Szakmai minőségünkön áll vagy bukik, hogy megbecsülést szerzünk és teret nyerünk, vagy mások nyújtják a társadalom számára szükséges szolgáltatásokat, és mi forrásokat és teret veszítünk. Gondolom világos, hogy ezt nem lehet egyedül, partnerek, segítők nélkül elvégezni, mert a munkánk eredményeit ők hasznosítják, ezért meghatározó a véleményük abban a döntésben, hogy mit és hogyan szolgáltatassunk a könyvtárakban.

Nagy a kísértés a stabilitásra, a belső integritás megőrzésére, mert a másoktól való függés kudarcot rejthet, konfliktust hozhat, de ha nem vállaljuk ezeket a kellemetlenségekkel járó kis változásokat, ki leszünk téve a pusztulást hozó nagy változásnak.

Rendkívül problémás az ajtók kinyitása, a partnerek megtalálása, nem is sikerülhet mindig, de azt tudom, hogy nem tehetünk mást.

Nagy lehetőségünk ugyanakkor a könyvtári rendszer, nagyon jó, hogy egymástól tanulhatunk a konferenciákon, elmehetünk egymáshoz tapasztalatcserére (hát még ha külföldre is mehetnénk!), módunk van – mi sokszor ezt tesszük – az élenjáróktól közvetlenül tanulni vagy velük együtt megoldani feladatokat (mi is tanítunk másokat!), szervezünk célzott tréningeket, továbbképzéseket, de mindez nem elég. A köröket – előítéletek nélkül! – bővíteni kell a könyvtárakon kívül is, használóink jobb megismerése, szolgáltatásaink hatékonyabb megszervezése érdekében.

Ha élni akarunk, sikeressé kell válnunk – és a sikerességünk érdekében magunkon mint személyeken, illetve könyvtáraink szolgáltatásain változtathatunk, mert ez hatalmunkban áll.

Oldásként felolvasom *Telkes József* (sikeres fejvadász-pszichológus) gondolatait: „Mivel minden akadály belső akadály, amikor erről elfelejtkezünk, becsapjuk magunkat. A külső akadály lehet nagyobb, mint mi, és gyakran nincs is hatalmunkban, hogy változtassunk rajta, de a nehézség adta helyzetet is fordíthatjuk a javunkra. (...) Hatalmunk ugyanis végső fokon csak önmagunk felett van. (...) Vesztesnek lenni ugyanakkora erőfeszítést igényel, mint győztesé válni. Keményen meg kell dolgozni érte!”

Azoknak, akik vesztesek akarnak lenni, konferenciánk témájával összefüggésben, a következőket ajánlja: „Soha ne tanuljon semmi újat! (...) Ha minden kötél szakad, mondja azt, hogy nem tudja! Minél kevesebbet tud, annál jobb. Ha kérdezik, csak mondja, hogy nem tudja. Így gyorsan azzá válhat, ami valójában: hasznavehetlenné.”

Végül a mai előadásomra való készülésem víziójaként használt mottó: „Annál, hogy képezd az embereidet és elvadásszák őket tőled, csak egy rosszabb van, ha nem képezd őket, és nálad maradnak.” (Zig Zigler)

Bertalanné Kovács Piroska

Szakemberek a városi könyvtárakban*

Nem a múlt történetét és nem is a jövő trendjeit kívánom felvázolni, hanem a jelen igényeit megfogalmazni a realitás talaján.

Bényei Miklós szerint „...mennyiségeiknél, méreteiknél fogva és személyi ellátottságuk révén a városi gyűjtemények a hazai közkönyvtári ellátás gerincét képezik”. Igen, a gerincét, de az a gerinc bizony sokszor roskadozik a nehézségek súlya alatt.

Igaz, az önkormányzati törvény kötelező feladatnak nyilvánítja a közkönyvtárak fenntartását, de megfelelő nagyságrendű pénzeket nem rendelt hozzá. Így a fenntartó saját hatáskörben

* Elhangzott az *Összefogás a könyvtárakért* akció nyitó konferenciáján, 2004. október 11-én a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban.

döntheti el, milyen módon valósítja meg a kötelező feladatellátást. Ennek a következménye az elmúlt időszakban felerősödött tendencia, hogy a különböző kulturális, illetve közgyűjteményi szolgáltatásokat igyekeznek a fenntartók egy intézménybe összevonni. Ezt általában gazdasági, szervezési okokkal indokolják, de nem minden esetben bizonyítható ez.

Ugyanakkor szakmai szempontból jól látszanak ennek a folyamatnak a hátrányai. Sok esetben az egyik legfontosabb célként a bevételek növelése jelentkezik, ami háttérbe szorítja a könyvtári szolgáltatások hagyományosan szociális jellegű részét, ezzel negatívan befolyásolja az intézményeknek az esélyegyenlőség biztosítása terén elért eredményeit. Vagyis az önkormányzati könyvtár jóléte vagy nemléte a fenntartó jóindulatától, ugyanakkor a könyvtárak és a könyvtárosok érdekérvényesítése a lobbizástól is függ.

A rendszerváltás óta a könyvtárak kultúraközvetítő szerepe jelentős változáson ment át. A nehézségek ellenére a könyvtárak alkalmazkodni tudtak a megváltozott viszonyokhoz. *Lengyel László* politológus szerint: „Kevés a nyertese a rendszerváltásnak, de a könyvtár közéjük tartozik. Nyugodtan mondhatom, hogy a kulturális intézmények nagyobbik része nem élte túl a rendszerváltást. A könyvtár igen, mégpedig azért, mert nemcsak kulturális intézmény. Csak olyan intézmények maradhattak fenn, amelyek a civilizáció más szektoraiba is be tudtak hatolni. És a könyvtár ezt tette. A könyvtár a korábbi könyv- és történetközpontú civilizációs rendből átalakult és folyamatosan átalakul szöveg- és információs tartalmú civilizációs hálózattá.”

Vagyis az új információs technológiák megjelenésével átalakulóban van a könyvtárak társadalomban betöltött helye. A változásokból adódóan nagy nyomás nehezedik a könyvtárakra és a könyvtárosokra egyaránt.

Ez a megváltozott helyzet komoly kihívást jelent mindannyiunk számára. Napjainkban növekednek az egyenlőtlenségek, az információhoz való hozzáférés, a művelődés és a kapcsolódás terén a társadalmi csoportok, a régiók, a települések, sőt még a könyvtárak között is. Ebben az elüzettedett világban a könyvtáraknak az a küldetésük, hogy biztosítsák az információhoz való jutás egyenlő esélyét. Igen, de felmerül a kérdés, melyek az emberek létfontos-

ságú igényei az informálódás, a tanulás és a szórakozás terén, hogyan lehet ezeket kielégíteni, képes-e és kész-e a könyvtár ezekhez az igényekhez igazodni, s rendelkezik-e ehhez szükséges eszközökkel és szakemberekkel?

Azt is meg kell vizsgálnunk, milyen felkészültségű szakemberekre van szüksége ma egy városi könyvtárnak. Milyen képességekkel, készségekkel kell rendelkezünk? Kik vagyunk mi, könyvtárosok a XXI. század küszöbén?

Egy intézmény erőforrásai közül az egyik legfontosabb az emberi tényező, vagyis a humán erőforrás.

A folyamatos változások közepette nehéz megőrizni az elért eredményeket, kivédeni a létszámok ún. racionalizálására irányuló szándékot, a költségvetési tárgyalások során biztosítani az inflációkövetést, mert inkább az elvonás a jellemző. Ezen tényezők mind-mind a könyvtáros és az intézmény létbiztonságát fenyegetik. Ennek ellenére a városi könyvtárban dolgozó szakemberekre a megújulás, a változásokhoz való alkalmazkodás a jellemző.

Ahogy ezt *Biczák Péter* 2001-ben megfogalmazta, sok mindent megtanultunk az elmúlt tizenkét év alatt:

- „kezelni az önkormányzatokat,
- tudunk már beszélni és beszélgetni a politikusokkal,
- közéletet élünk, rendezvényeket szervezünk és rendezvényekre járunk,
- megtanultuk az információs technológiát és a számítógép kezelését,
- gépesítettük a könyvtári munkafolyamatokat,
- a források megteremtése érdekében rendszeresen pályázunk,
- tovább képezzük magunkat,
- új és új szolgáltatásokat vezetünk be,
- folyamatosan végzünk marketing- és PR-tevékenységet,
- reggeltől estig lelkiismeretesen végezzük feladatainkat,
- kevés bérért és megbecsülésért alkalmazkodunk a változásokhoz, és változatlanul lelkesedünk.”

Hiszünk a munkánk sikerében, mert az eddig elért eredményeink is ezt bizonyítják. Igen, de milyen felkészültségű szakemberek tevékenysége járult hozzá az eredményekhez? Mit tehet egy intézmény, ha szakemberre van szüksége, talál-e a munkaerőpiacon megfelelően képzett jelentkező-

ket a pályázatás során vagy kénytelen kinevelni és kitaníttatni a szakembergárdáját?

Míg 2000-ben egy határozott időre szóló szakalkalmazotti álláshely meghirdetésekor huszonhárman jelentkeztek és sajnos egy sem volt közöttük könyvtáros végzettségű, de akadt kilenc felsőfokú gazdasági és pénzügyi képzettségű, továbbá nyolc pedagógiai végzettségű szakember, addig 2003-ban öt, 2004-ben pedig hat informatikus-könyvtáros végzettségű küldte el jelentkezését az intézménybe úgy, hogy nem is hirdettünk állást.

Mi az oka, hogy az eltelt három–négy év alatt ilyen változások mentek végbe? Vajon több végzett hallgatót bocsátott ki a képzőintézmény? A racionalizálás következtében kevesebb a könyvtárosi álláshely? Vonzóbb lett a pálya? Tapasztalataim szerint mindegyik kérdésre igen a válasz.

Könyvtárunk az 1970-es évektől kezdve működik mentor intézményként, azóta mindig voltak gyakorlóink. Természetesen a mindenkori képzési követelmények által előírt gyakorlatokon, melyek száma az évtizedek során többször változott.

A kilencvenes évek folyamán évente egy-két, esetleg három hallgató volt nálunk gyakorlaton, napjainkban ez a szám jelentősen megemelkedett. Ez évben eddig heten voltak, egy éppen most van nálunk és egy hallgató majd csak novemberben teljesíti a gyakorlatát, ami a könyvtári munka szinte minden területét érinti.

Összességében elmondhatjuk, hogy a gyakorlatok vezetése komoly feladatot ró a kollégákra, ugyanakkor mindig öröm a jövő szakembereinek képzésében részt vállalni, és nem utolsósorban megtanítani leendő munkatársainkat a jól elsajátított elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazására.

Igen, a leendő munkatársainkat, hiszen a gyakorlatot teljesítők közül többen már az intézmény kinevezett dolgozói.

Jó tapasztalataink vannak a hallgatókkal, igaz az egyes képzőintézmények gyakorlattal kapcsolatos követelményei eltérnek egymástól, de mi azonos feltételeket biztosítunk, illetve ennek megfelelően az elvárásaink is azonosak. A hallgatók döntő része a Berzsenyi Dániel Főiskola hallgatója, melynek tanszékével jó kapcsolatot ápolunk.

A képzés elvégzésével az ember megszerzi azt a jogot, hogy a törvényi előírásoknak megfele-

leljen és betölthesse az állást, de ez önmagában nem elég. Fontos, ahogy *Bartos Éva* írja, hogy a két tényező, az ember és a feladat egymásra találjon. De mi a feladata ma egy városi könyvtárosnak? Milyen szakmai kihívásoknak kell megfelelnie, milyen tudással kell rendelkeznie?

Tóth Máté a Szlovéniában tartott nemzetközi tanácskozás anyagát bemutató cikkében leírja, hogy a szlovén felmérés szerint a legfontosabb ismeretek:

- a számítástechnikában való jártasság,
- az idegen nyelvtudás,
- az általános műveltség,
- a jó kommunikációs készség,
- az információkeresés,
- az olvasás szeretete.

Napjaink kisvárosi könyvtárait a felhasználók szempontjából kettősség jellemzi. Egyrészt a gyors információszolgáltatás iránti igény, másrészt a családi hangulatot árasztó könyvtár preferálása, ahova jó bejönni, ami olyan hely, ahol lehet találkozni másokkal, ahol meghallgat a gyermekkönyvtáros néni stb.

Ahhoz, hogy jelen legyünk a kultúra, a szabadidő, az egész életen át tartó tanulás segítése és az információszolgáltatás területén a szerepek újraelosztásával, nyitottnak kell lennünk minden új igényre. Ez a megváltozott helyzet komoly kihívást jelent a könyvtárak számára. Naprakész felkészültséggel, tudással kell rendelkezni, ehhez szükséges a folyamatos önképzés és továbbképzés.

Nyíri Kristóf filozófus írja: „*A feladatot csak olyan réteg láthatja el, mely információtechnikai és ugyanakkor történeti klasszikus műveltséggel bír: új műveltségi elit, mely a könyvek világában való otthonos tájékozódását a komputerkorszakban is megőrzi.*” S mellette persze nagyfokú szociális képességgel bír, hisz a szociális munkás, illetve a kultúrákövetítő szerepkörében, mert mindkettőt vállalnia kell.

Mi, könyvtárosok sok mindent megtanultunk, de még nem eleget, a demokráciát is tanulni kell. Azt is, hogyan kell „eladni magunkat”, hogy ha valamit teszünk, akkor beszéljünk is róla. Mindenütt jelen kell lennünk, a médiában, az önkormányzati rendezvényeken stb., el kell fogadnunk a meghívásokat, és beszélünk kell a könyvtári szolgáltatásokról. Fontos, hogy rendszeres kapcsolatban álljunk a közvéleménnyel. A menedzsment-, marketing- és lobbitevékenység során

döntő jelentőségű a személyes kapcsolatok szerepe, mely a település lélekszámának csökkenésével arányosan nő. Fontos a reális önértékelés, az értékeink megfelelő, jó közvetítése, hogy a munkatársak önérvényesítése megvalósuljon. Ahogy *Győri Erzsébet* írja: „*hogy betöltöm azt a szerepem a társadalomban, amelynek betöltésére hivatásom van*”.

Annak ellenére, hogy kevés a lehetőség az anyagi és az erkölcsi elismerésre. A munkáltatónak szinte semmilyen lehetősége nincs a jól teljesítő munkatárs tevékenységének honorálására, elismerésére. A törvények módot adnak ugyan rá, de a gyakorlat azt mutatja, hogy sok esetben helyi rendeletek gátolják a címek és a munkáltatói döntésen alapuló bérkiegészítések adományozását. Ennek ellenére mégis mi motiválja a munkánkat? Véleményem szerint a hivatástudat és a szakmaiság, melyek mindig arra ösztönöznek bennünket, hogy válaszoljunk a kor kihívásaira és lépést tartsunk a fejlődéssel. Ugyanakkor a könyvtáros is ember, neki is vannak családi és egészségügyi problémái, sokszor adódnak napi nehézségek, melyeket meg kell oldanunk.

A Vas megyei könyvtárigazgató kollégák véleménye alapján egy városi könyvtárban dolgozó szakembernek ideális esetben az alábbi képességekkel kell rendelkeznie, mely lista sok esetben egybecseng a már említett szlovén felmérés eredményeivel:

- ismerje a szakma aktuális tudáskészletét (technológia és tudásmenedzselés együtt),
- legyen nyitott, problémamegoldó, megnyerő, kreatív személyiség,
- rendelkezzen fejlett szóbeli és írásbeli kommunikációs készséggel (beleértve a nyilvánosság előtti szereplés kötelezettségének elfogadását is),
- használati szinten ismerjen idegen nyelvet,
- legyen kezdeményező, innovatív,
- rendelkezzen kritikai attitűddel és fejlett önértékelési képességgel,
- legyen empatikus és toleráns,
- legyenek irodalmi élményei, vagyis gyakorolja az „örömolvasást”,
- rendelkezzen klasszikus műveltséggel,
- legyen érzékeny a világ dolgaira, véleményét vállalja, akarjon és tudjon reflektálni,
- képes legyen csapatmunkára, beleértve a mások teljesítményének elismerését, a társak munkája iránt tanúsított figyelmet is,

– mindehhez társuljon még megfelelő fizikai állóképesség.

Napjainkban egy városi könyvtárban dolgozó szakember részben információmenedzser, ugyanakkor informatikai szakember is, nagyjából szociális munkás és kultúrákövetítő, de mindközben egyszerűen csak könyvtáros, aki azon dolgozik, hogy a felhasználó elégedett legyen és hozzáférhessen ahhoz a tudáshoz, ismerethez, amelyre szüksége van.

Mecsériné Doktor Rozália

Felhasznált irodalom

Bartos Éva: Korszakváltó könyvtárosok? In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. 2002. 11. évf. 4. szám. 31–33. p.

Bényei Miklós: Közkönyvtárak az idő sodrában. Különös tekintettel a városi könyvtárakra. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1999. 8. évf. 1. sz. 21–26. p.

Győri Erzsébet: A könyvtárosok műveltsége – művelt könyvtárosok. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2002. 11. évf. 6. sz. 12–14.p.

Lengyel László: Gazdasági és kulturális konszenzus. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1997. 11. sz. 3–6. p.

Papp István: Az ifjúság a városi könyvtár tereiben. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2004. 13. évf. 3. sz. 41–46. p.

Tóth Máté: (Információs szak) emberek a változó világban: Bobcatss 2002. január 28–30., Portorož (Szlovénia). In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2002. 11. évf. 4. sz. 47–51. p.

Tóth Máté: A könyvtáros szakma az ezredfordulón – nemzetközi kitekintés. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2002. 11. évf. 5. sz. 41–56. p.

Tóth Máté: A könyvtáros szakma szerepváltozása a digitális korban. Trendek a hazai és nemzetközi könyvtárügyben. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 51. évf. 1. sz. 16–29. p.

A XXXIII. könyvtári hetek Komárom-Esztergom megyében

Digitális könyvtárak és elektronikus könyvtári szolgáltatások

(2004. szeptember 20.)

Immáron harmincharmadik alkalommal rendeztük meg Komárom-Esztergom megyében a könyvtári heteket. Ezúttal is aktuális témát választottak a József Attila Megyei Könyvtár vezetői, hiszen az első nap rendezvénye a *digitális könyvtárak és elektronikus könyvtári szolgáltatások* jegyében zajlott.

Az előadók sorából nem hiányozhattak a Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ (a Neumann-ház) munkatársai sem. *Sudár Annamária* a digitális tartalom meghatározásának és kiválasztásának szempontjairól beszélt. Előadásából megtudhattuk, hogy a feladat korántsem olyan egyszerű, mint ahogyan azt mi, laikusok gondolnánk. Komoly szakemberek (például az ELTE professzorai) segítenek a digitális tartalom kiválasztásában, pontosabban abban, hogy melyik kiadás a legmegfelelőbb arra, hogy elektronikus változatban az olvasók elé kerüljön. További, főként technikai problémákat jelenthet egy szépirodalmi mű jegyzetanyagának vagy névmutatójának a feldolgozása, vagy az, hogy a pályázati kiírások és a Neumann-ház munkatársai által gondosan kidolgozott koncepció nem mindig fedik egymást.

Az előadó beszélt a Neumann-ház új vállalkozásairól is: a *Balassi Bálint virtuális kiállítás*-ról, amely decemberben lesz elérhető az interneten, és a *Jeles napok* nevet viselő gyűjteményről, amelynek keretében közel hétszáz ünnepről olvashatunk és hallgathatunk majd információkat a Sulinet szolgáltatásainak keretében.

Legeza Dénes (szintén a Neumann-házból) a jogdíj körüli komoly problémákról beszélt. Vajon miként hat a szerzői jog a digitális tartalom-

ra? – tette fel a kérdést. A válasz igen összetett és bonyolult, hiszen nemcsak a szerző kérhet jogdíjat, hanem akár a kiadó, a fordító is, és még sorolhatnánk. Irodalmi művek (beleértve a szépirodalmat) rögzítése a szerző kizárólagos joga. Ez azt jelenti, hogy a szerzőkkel – illetve haláluk után hetven évig jogutódaikkal – a művekre egyenként kell szerződni. Az utódok felkutatása azonban nem mindig egyszerű feladat, mint ahogy a velük való megegyezés sem. Olykor az is előfordul, hogy nem sikerül megnyugtatóan rendezni a szerzői jogokat. Ezt példázza József Attila, Radnóti Miklós, Márai Sándor vagy Örkény István életművének kérdése, amelyek esetében nem sikerült megállapodást kötni.

Bacsa András (Neumann-ház) a digitalizálás technológiájáról beszélt, kicsit részletesebben kitérve a szöveg- és a képdigitalizálás előnyeire és hátrányaira, a kettő közötti különbségekre és hasonlóságokra. Szóba került a digitalizálás két fő célja, az archiválás és a szolgáltatás is, valamint a különböző dokumentumtípusok elektronikus rögzítésének technikája.

Hámory Zsófia a Neumann-ház szolgáltatásával és rendezvényeivel ismertette meg a hallgatóságot. A már meglévő szolgáltatások közül szólt a *Magyar klasszikusok összes költeményeiről*. Összesen harminchat költő verseit találhatjuk meg itt. A szolgáltatások között igen jelentős a *Bibliotheca hungarica internetiana* (BHI). Ide azoknak a műveknek a digitalizált változata kerül be, amelyeket rangos irodalmi szakértők erre a célra kijelölnek. Ezek között már klasszikus magyar szakirodalmi műveket is találunk. Egy következő szolgáltatás, a *Digitális Irodalmi Akadémia* célja, hogy a magyar kortárs irodalom is elérhetővé váljék az interneten. Szó esett továbbá a Neumann-ház virtuális *diafilm-gyűjteményéről*; on-line katalógusáról, a *Webkat.hu*-ról és egy a gyerekeknek készült weblapról, az *Olvasni jó!*-ről is.

Az előadók sorában *Takáts Béla* igazgatóhelyettes (megyei könyvtár, Szolnok) következett. Ő a szolnoki Verseygy Ferenc Megyei Könyvtárban folyó digitalizációs tevékenységről beszélt.

Sok hasznos és követendő tanácsot hallhattunk tőle, többek között azt, hogy miért is érdemes beszerezni a megyei napilap cikkeinek digitális változatát a nyomdától.

György Károlyné igazgató (Jókai Mór Városi Könyvtár, Komárom) *Digitalizálás egy városi könyvtárban* címmel tartott előadást. A borítékokban, dobozokban eldugva tárolt komáromi képeslapgyűjtemény digitalizálásának hasznosságáról, technikájáról beszélt.

A témában utolsókén *Herczigné Mlakár Erzsébet* igazgatóhelyettes (megyei könyvtár, Tatabánya) hallgathattuk meg, aki a József Attila Megyei Könyvtárban folyó ez irányú munkát ismertette. Szót ejtett honlapunk kialakításáról, elektronikus könyvtárunk megnyitásáról, a *Téka/Téma* című megyei szakmai folyóiratunk és az *Új Forrás* nevű irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat digitalizálásáról is.

A nap zárásaként bemutatásra került a József Attila Megyei Könyvtár 2004-es évkönyve.

A IV. ODR-konferencia Tatabányán (2004. szeptember 27.)

A Komárom-Esztergom megyei könyvtári hét hagyományos országos programja a negyedik alkalommal szervezett ODR-konferencia, azaz az Országos Dokumentumellátási Rendszerhez tartozó könyvtárak könyvtárközi kölcsönzéssel foglalkozó munkatársainak találkozója. Ebben az évben már, a megyei önkormányzat és a Nyitra Megyei Önkormányzat művelődési bizottsága együttműködési szerződésének értelmében, természetesen ezen a tanácskozáson is képviseltették magukat a nyitrai könyvtárosok.

Kenyéri Katalin, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma könyvtári főosztályának munkatársa szólt az ODR létrehozásának körülményeiről, elmondta, hogy az elmúlt fél évtizedben két és félszeresére nőtt a könyvtárközi kölcsönzések száma. Az eredményeket komoly fejlesztések előzték meg, évente átlagosan százmillió forinttal támogatják a rendszer könyvtárait. Emellett támogatják a könyvbeszerzést, a telematikai fejlesztést, biztosították a postaköltséget (ebben az évben, sajnos, a keret már kimerült, ennek oka a könyvtárközi kölcsönzés erőteljes felfutása és a postai díjak inflációt is meghaladó növekedése). A következő években folytatják a

könyvtárak számítógéppel történő ellátását, hogy minden könyvtárban legyen internet, és, amennyiben ez lehetséges, ne a dokumentumok utazzanak, hanem elektronikusan küldjük az anyagokat. (Ennek hátránya, hogy a jelenleg érvényes szerzői jogi törvény értelmében az így küldött dokumentumok csak helyben olvashatók. Ez természetesen nem vonatkozik az interneten megjelenő anyagokra, amelyek korlátlanul letölthetőek és nyomtathatók, igaz, nem is kell őket könyvtárközi kölcsönzéssel kérni.)

A szerzői jogi törvényről különböző fórumokon több ízben volt már szó az elmúlt években, de a téma – nem utolsósorban a folyamatos változások, valamint az európai uniós jogharmonizáció miatt – kimeríthetetlen; elsősorban a másolatok készítésénél jelentkezik a problémák. Új fogalmak is kerültek a törvénybe, például nyilvános könyvtár helyett nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtár, és kimondja, hogy másolat készítése jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját még közvetve sem szolgálhatja. (Ez elég tág fogalom, nem is mindig egyértelmű az értelmezése. Nem haszontalan tehát a törvény további tanulmányozása.)

Bakonyi Géza a MOKKA/ODR fejlesztésről tájékoztatta a tanácskozás résztvevőit. A legfontosabb feladat jelenleg a technikai háttér biztosítása, hiszen már most több mint kétmillió rekord az állomány, és átlagban napi négyszáz látogatója van az adatbázisnak. Könnyen megjósolható, hogy ez az őszi-téli időszakban folyamatosan növekszik. A két rendszer párhuzamos működtetése nem hatékony, az összeolvasztás mindenképp indokolt. További tartalmi finomításokra is szükség van, a katalogizálás pontosításától a lelőhely-nyilvántartás módosításáig.

Kürti Lászlóné a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés helyzetéről beszélt. A munkatársak egyik gondja a kért dokumentumok azonosítása. Ehhez több nemzetközi közös katalógust is ismertetett az előadó. (Az egyszerűség kedvéért javaslom, hogy a kollégák induljanak el a konyvtar.lap.hu oldalról, ott megtalálják a világ legnagyobb könyvtárainak katalógusait, és találnak közös katalógusokat is.) Sajnos az információáramlás egyik legfőbb akadálya a posta. A tavalyi átszervezés miatt nagyon sok volt a késés, ez a könyvtárak közötti kapcsolatokat is rontja. Nőtt a külföldi kölcsönzések költsége is – az olvasóktól jelenleg is hatszáz forintot kérünk.

A tanácskozás végén az aktuális gondokat beszélték meg a résztvevők. Ezúton is felhívjuk a figyelmet arra, hogy a szegedi könyvtár egy könyvtárnak egyszerre csak hat kötetet kölcsönöz, így a kérések továbbítására nincs is módunk, minden könyvtár önállóan küldje a kérést, ha onnan akarja megkapni. Azt is tudni kell, hogy a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtár már csak olvasótermi használatra küld el könyvet. Az a magánvéleményem, hogy a könyvtárközi kölcsönzés az elmúlt évek alatt – nem utolsósorban gyorsaságának, megbízhatóságának köszönhetően – olyan mértékben nőtt, hogy azzal nem tudott lépést tartani a könyvtárak támogatása. Oda kell figyelni az elektronikus könyvtári lehetőségekre, a digitalizálási terveknél is fel lehetne használni az itt szerzett tapasztalatokat, mert a nehézségek ellenére kiemelten fontos szolgáltatásról van szó.

Takács Anna

Látogatás a Neumann-házban

A XXXIII. könyvtári hetek zárásaként 2004. október 5-én Komárom-Esztergom megye könyvtárosai ellátogattak a Neumann-házba.

A szakmai fórumot *Bánkeszi Lajosné*, a Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ igazgatója nyitotta meg. Bevezetőjében röviden beszámolt a Neumann-ház eddigi tevékenységéről, céljairól és feladatairól.

A fórum ezután az előre összeállított kérdéseinkre kapott kimerítő válaszzal folytatódott. Kíváncsiak voltunk arra, hogy mit érdemes digitalizálni városi vagy megyei szinten, hogyan készítsünk el egy digitalizálási tervet (mire kell odafigyelni). Ha a digitális terv elkészült, akkor hogyan kezdjük neki a munkának? Egyáltalán érdemes-e, szabad-e megfelelő technikai háttér és szakmai tudás nélkül bármihez is kezdeni?

A kétórás beszélgetés során megismerkedtünk a szövegdigitalizálás folyamatával, annak nehézségeivel, az azt megelőző munkálatokkal, hardver- és szoftver-feltételeivel is. Hallhattunk a Neumann-ház dolgozói által szervezett sgml- és xml-tanfolyam hasznosságáról és a tervezett új szolgáltatásokról, a *Balassi-kiállításról* és a *Jeles napokról* is.

Látogatásunk több okból is nagyon hasznos volt. Egyfelől megismerkedhettünk egy digitális könyvtárban folyó munkával és annak nehézségeivel. Másodsorban pedig azzal a megnyugtató érzéssel térhettünk haza, hogy a Neumann-ház munkatársaitól bármikor segítséget, tanácsot kaphatunk, ha például egy helyismereti anyag digitalizálásába kezdünk.

Ábrahám Mónika

Összefoglaló a Komárom-Esztergom megyei és a Nyitra megyei könyvtárak 2004. évi együttműködéséről

A Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat és a Nyitra Megyei Önkormányzat művelődési bizottsága által kötött szerződésnek megfelelően 2004-ben több olyan rendezvény volt, amely a könyvtárakat és könyvtárosokat érintette.

Április 5-én a József Attila Megyei Könyvtárban szakmai napot tartottunk, amelynek fő célja az volt, hogy a megye, valamint a megyénkkel határos nyitrai járás magyar nemzetiségi ellátást végző könyvtárosai megismerjék a könyvtári terület stratégiai céljait, annak legfontosabb feladatait, illetve a megyei könyvtárnak azokat a szolgáltatásait, amelyek segíthetik a könyvtárakat a feladatok megoldásában.

Június 7-én Nyitra megyei könyvtárosok, a Nyitra megyei könyvtár, a lévai, a topolcsányi, a komáromi és az érsekújvári regionális közkönyvtárak igazgatói és munkatársai látogattak Komárom-Esztergom megye szlovák nemzetiségi közösségi könyvtáraiba, összesen húszan. A könyvtáros delegáció a József Attila Megyei Könyvtárba érkezett, majd a szlovák nemzetiségi könyvtári ellátásban részesülő tardosi, vértesszőlősi könyvtárat és a tatabányai városi könyvtár bányászati fiókkönyvtárát kereste fel.

Szeptember 20-án a József Attila Megyei Könyvtárban került sor a XXXIII. Komárom-Esztergom megyei könyvtári hetek megnyitójára. Ennek a szakmai napnak a vendége volt Révkomáromból a szlovákiai Duna Menti Könyvtár igazgatónője, kollégáival együtt.

Szeptember 27-én a Komárom-Esztergom megyei könyvtári hetek programjához kapcsolódva rendeztük meg az ODR (Országos Dokumentumellátási Rendszer) nyedeki konfe-

renciáját, ugyancsak a József Attila Megyei Könyvtárban, amelyre szintén meghívtuk a szlovák kollégákat, hiszen a konferencia egyik előadásának témája a nemzetközi könyvtárközi együttműködés lehetősége volt.

Október 4-én Komárom-Esztergom megyei könyvtárosok látogattak Nyitra megye regionális könyvtáraiba, Révkomáromba, Érsekújvárra és Lévára. A könyvtáros delegáció tagjai a szlovák nemzetiségi ellátást végző községi könyvtárak és a megyei könyvtár munkatársai voltak, összesen tizenhatan. Révkomáromban *Zsok Gizella*, a Duna Menti Könyvtár igazgatója kalauzolt bennünket, bemutatta könyvtárukat és szolgáltatásaikat. Tolmácsolta a könyvtárosoknak a *Vcielka* című gyermeklap főszerkesztőjének a kérését, aki szívesen fogadná és közölné magyarországi gyermekek rajzait. A következő állomásunk Érsekújváron az Anton Bernolák Könyvtár volt. A könyvtár igazgatója, *Szilágyi Márta* és kollégái nagyon sok szeretettel üdvözöltek bennünket, majd a könyvtár bemutatását követően a helyi galéria állandó kiállítását tekintettük meg. A kora délutáni órákban indultunk Lévára, ahol *Jana Holubcova* igazgatónő és kollégái fogadtak bennünket. A szívélyes üdvözlést követően az igazgató ismertette a könyvtár rövid történetét és szolgáltatásait. Megtudtuk, hogy a könyvtár szolgáltatásai nagyon kedveltek, évente közel ötszáz rendezvényt tartanak. Megtekintettük a gyermekkönyvtárat, amelynek kialakítását és berendezését úgy tervezték, hogy fogyatékos gyermekek is használhatják, majd a szlovák kollégák büszkeségét, a rámpával ellátott, mozgáskorlátozottak számára is használhatóvá alakított fiókkönyvtárat. Érdekes és tanulságos volt, amit a szlovák kollégáknál tapasztaltunk. A könyvtáros delegációt elkísérte *dr. Bárdos István*, a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat közgyűjteményi és közművelődési referense, akinek ezúton köszönjük, hogy mindent megtett azért, hogy anyagilag is lehetővé váljon a könyvtárak és könyvtárosok közötti szorosabb együttműködés.

Október végén került sor a két megye könyvtáros-bibliográfusainak találkozására. Ennek helyszíne a révkomáromi Duna Menti Könyvtár volt. A tanácskozáson megállapodás született egymás kiadványainak cseréjéről, közös kiadványok elkészítéséről, illetve egy közös évkönyv kiadásáról.

Buzer Károlyné

„Parádézó” gyermekfoglalkozás Halason

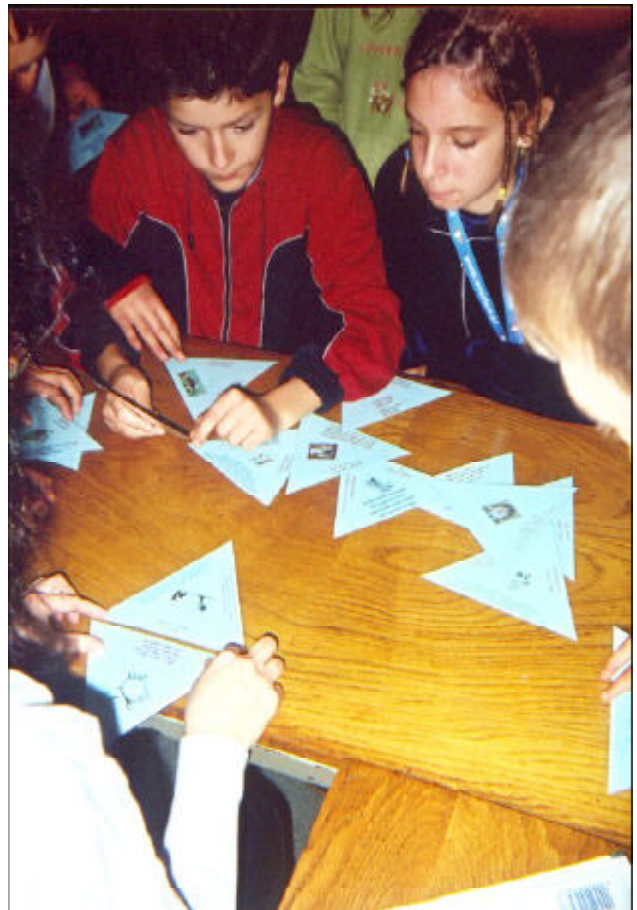
„A könyvtárba mentem,
gyere utánam!”

A fenti figyelemfelkeltő üzenetet választotta Bács-Kiskun megyében a kecskeméti Katona József Könyvtár a bibliotékák népszerűsítésére.

A könyvtár a gyakorlatban is követi a vállalt szlogent, kollégáink nemcsak az olvasókat buzdítják, hanem jó példával elől járva maguk is ezt teszik. Az „utazó könyvtárosok” csapata járja a megye könyvtárait, és a helyi könyvtárakkal karöltve, közös szervezésben, érdekes előadásokra, játékokra hívják az iskoláskorú gyermekeket.

A könyvtári „road show” október 19-én délután a Kiskunhalasi Városi Könyvtárba is ellátogatott, ahol EUOPARÁDÉ címmel rendeztek meg – helyi gyermekkönyvtárosok bevonásával – egy az Európai Unióval kapcsolatos ismereteket felelevenítő, játékos hangulatú gyermekfoglalkozást.

A foglalkozás levezetésében a megyei könyvtár részéről *Szűcs Margit*, *Hajdú Ágnes* és kollégáik tevékenykedtek.

A játékban a kiskunhalasi Felsővárosi Általános Iskola 4–5. osztályos tanulói vettek részt vegyes korcsoportban, 25 fős létszámmal.

A választás azért esett az imént említett iskolára, mert év közben a könyvtárhasználati órákat és a könyvtári rendezvényeket szívesen látogatják, aktívan közreműködnek. Örömmel vették a meghívást a játékokra, nagy kedvvel jöttek el hozzánk, és ez a lelkesedés szemmel láthatóan mindvégig megmaradt a játék folyamán.

Az **EUROPARÁDÉ** nagyszabású játéksorozat, amelynek feladatai jól ötvözték az uniós és a könyvtárhasználati ismereteket. Könyvtárunkban öt helyszínen, ötfős csapatok kialakításával folyt a játék, amely a megszokott értelemben vett felkészülést nem igényelt, csupán a résztvevők korának megfelelő általános műveltséget, tájékozottságot.

Szerepet játszhatott ebben a téma aktualitása is, hiszen az ország uniós csatlakozása, a különféle nemzetek megismerése, valamint az idegen nyelvek sokfélesége élénken foglalkoztatja a gyerekeket.

A legfontosabb alapelv az volt, hogy minden csapat mind az öt helyszínen próbára tegye tudását, és eközben egymástól jól elkülönített helyszíneken, egymást nem befolyásolva, önfeledten játszhassanak.

Állomásonként nagyon változatos, ötletes, a gyermeki fantáziát megmozgató feladatok várták a csapatokat. A játékok témái között az irodalom, a művészetek, a gasztronómia területei egyaránt szerepeltek.

A „parádé” végén a szervezők, megköszönve a részvételt, jutalomként és emlékként kistáskába rejtett ajándékokkal kedveskedtek a gyerekeknek. A szellemi táplálék kiegészítéseként meglepetés csemege várta a résztvevőket a gyermekrésztvevőket.

Mindenki számára tartalmasan, jó hangulatban telt a délután. Reméljük, a jövőben is hasonlóan sikeres rendezvényeket tarthatunk Kiskunhalason, a városi könyvtárban, mindannyiunk örömére.

Tóthné Felföldi Zsuzsanna
Kiskunhalasi Városi Könyvtár,
Gyermekrészleg

A Kovács Máté Alapítvány ösztöndíj-pályázatának eredményéről

A Kovács Máté Alapítvány kuratóriuma 2004 márciusában pályázatot hirdetett a hazai felsőoktatási intézményekben tanuló, arra érdemes, rászoruló informatikus könyvtáros szakos hallgatók és a könyvtári szakterület doktoranduszai rendszeres tanulmányi támogatására a 2004/2005. tanévre összesen 100 ezer forint értékben. A tanév tíz hónapjára szóló, havonkénti tízezer forintos ösztöndíjat egy pályázó nyerhette el. A támogatás feltétele a Kovács Máté-életmű, illetve a professzor tevékenységéhez kapcsolódó ismeretterületek elmélyült tanulmányozása volt.

A kuratórium *Patkósné Hanesz Andrea*, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Irodalomtudományi Doktori Iskola Könyvtártudományi alprogramjának első éves hallgatója pályázatát ítélte jutalmazásra méltónak. A pályázó főiskolai és egyetemi könyvtár-informatikai tanulmányok után 1999 augusztusától a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Könyvtártudományi Tanszékén főiskolai tanársegédként dolgozik, oktatott tantárgyai közé tartozik a dokumentumleírás, a könyvtárban, a számítástechnikai alapismeretek, az európai uniós ismeretek és a bevezetés a könyvtári és információs ismeretekbe. 2001 februárjától könyvtári szakértő, 2002-től könyvtári szakfelügyelő. Kutatási területei: a hazai könyvtárügy mint rendszer kialakulása, felépítése; az érvényben lévő könyvtári törvények hatása a könyvtárak mindennapi életére; hagyományos és új típusú dokumentumok a könyvtárakban; a gyűjteményszervezés elméleti és gyakorlati problémái; könyvtári menedzsment, könyvtári marketing. A pályázó publikációi és konferenciákon tartott előadásai ezekre az oktatási-kutatási területekre épülnek. A kutatási területek egy része szorosan kapcsolódik a Kovács Máté professzor által művelt szakterületekhez, nem lehet tehát véletlen, hogy a Patkósné Hanesz Andrea által 2004-ben elkezdett doktoranduszi tanulmányok Kovács Máté művelődés- és könyvtárpolitikus pályájának elemzését célozzák meg a következő alapgondolatra építve: „Kovács Máté pályájának, a tudós professzor nagyhatású alakjának ismertetése a XXI. században mindenképpen fontos, hiszen a XX. század '90-es éveiben megindult, a könyvtárügyet érintő változásokban az ő személyiségének, gondolatainak továbbélése kimutatható. Jelentős változáson ment keresztül a könyvtárügy szabályozása, a könyvtárosképzés elméleti és gyakorlati tananyagának rögzítése, kredit-alapúvá tétele, a könyvtáros szakma felértékelődése,

a tudós könyvtárosok szerepének megerősítése, az informatikai kihívások mellett a könyv és az olvasás megmaradásának igénye, az információáramlás hatékony megteremtése, melyek ma is aktuális feladatai a könyvtárügyet, könyvtárat, könyvtárosképző helyet vezetőknél és a könyvtárosoknak. Ezt fogalmazta s valósította meg Kovács Máté, az adott kor politikai, gazdasági, technikai, kulturális helyzetét figyelembe véve” (részlet a pályázó doktori dolgozatának témavázlatából).

A díj átadásakor *Tóth Gyula* elnök köszöntő szavai után a kuratórium tagja, az alapítvány létrehozójának egyike, *Kovács Ilona* értékelte a beadott pályázatot. Összefoglalójában a következőket emelte ki: „A pályázat az egyetemi könyvtárosi tanulmányok és ennek keretében egy kutatási terv megvalósításához kívánt ösztöndíj-támogatást nyújtani. A készülő munka sikerének záloga egyrészt a pályázó emberi és szakmai kvalitása, másrészt a benyújtott kutatási terv tervezet minősége. Patkósné Hanesz Andrea mindkét szempontból érdemesnek mutatkozott a pályázat elnyerésére. A jelenleg PhD tanulmányait folytató pályázó szakmai önéletrajzában bemutatott pályakép a tiszteletreméltó kitartás és törekvés, a munkával szerzett eredmény képe. A több mint egy évtizedet átfogó periódus szakmai szempontból a folyamatos önképzés, az igényes és koncepciózus építkezés szép példája; a tehetség, a széles körű érdeklődés és a szorgalom szerencsés találkozása. A több diploma megszerzése mellett a könyvtári szakterületen főiskolai oktatóként és szakértőként, illetve szakfelügyelőként is értékesíti tudását. A Kovács Máté munkásságának feldolgozására benyújtott pályázata nagyvonalú terv, amelynek végleges szerkezete és határai a kutatómunka során bizonyára tovább formálódnak. A feltáró munka vezérlő szempontja azonban máris ígéretes, hiszen Kovács Máté munkásságának egyik fő erősségét, a rendszerszerű megközelítést és a távlatos gondolkodást emeli ki.

A tervezet a teljes életmű áttekintésére törekszik, hogy a saját korában képviselt értékeit mutassa be, de elemző munkája során azokra az elméleti és könyvtárpolitikai törekvéseire kíván hangsúlyt helyezni, amelyek Kovács Máté életművét jelen korunkkal is összekapcsolják. Az ösztöndíj-támogatás felhasználását bemutató részletes terve a pályázó átgondolt munkamódszerébe enged betekintést, az ösztöndíj célszerű hasznosítását és a kutatás eredményességét garantálja.”

Patkósné Hanesz Andrea doktoranduszi kutatásainak eredményeit az alapítvány 2006-ban, a Kovács Máté születésének 100. évfordulójára tervezett megemlékezések alkalmával szeretné hasznosítani.

Hangodi Ágnes
kuratóriumi titkár

Az Európai Unióról szóló tájékoztatás és az olvasók képzése

Beszámoló egy portugáliai tanulmányútról (2004. október 3–10.)

Az Európai Unió Leonardo da Vinci mobilitási programjának első fázisában, sikeres pályázatuk eredményeként (HU/04/EX/425.), a Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Főiskolai Kara, a Bethlen Gábor Református Gimnázium és a Szolnoki Főiskola könyvtárosai – *Palotás János* intézményfejlesztési projektmenedzser mint koordinátor vezetésével – egyhetes portugáliai tanulmányúton vettek részt. A teljes, közel kétéves program végrehajtásában összesen nyolc magyar (hat felsőoktatási, egy középiskolai és egy közművelődési könyvtár) és négy külföldi intézmény (Universidade dos Açores, Angra do Heroísmo, Portugália; Katholieke Hogeschool Kempen, Geel, Belgium; University of Kuopio, Kuopio, Finnország; Ecole Supérieure d'Agriculture d'Angers, Angers, Franciaország) működik együtt. A pályázat célja, hogy segítse a résztvevőket az Európai Unióról szóló sokrétű és széles körben hozzáférhető tájékoztatás módszereinek és forrásainak kialakításában, továbbfejlesztésében. Továbbá megfelelő tananyag összeállításával tegye lehetővé a könyvtári felhasználók, az olvasók képzését, hogy elsajátíthassák a hagyományos és főként az elektronikus információk közötti önálló tájékozódás képességét. Hogy informatikai készségeik fejlesztésével megteremtődjenek az egész életen át tartó tanulás alapjai, rendelkezzenek az ehhez szükséges kulcskompetenciákkal, amelyek ismerete ma már elengedhetetlen az önképzés, a munkavégzés eredményes folytatásához.

Heinz Mandl professzor egymásra épülő kompetenciák kialakítását látja szükségesnek: 1. technikai kompetencia, 2. az információk közötti eligazodás kompetenciája, 3. szociális és kommunikációs kompetencia, 4. az egyéni és a de-

mokratikus orientáció kompetenciája.¹ A cél, hogy egyre többen – diákok, tanárok és vállalkozók, vagyis a könyvtárhasználók – rendelkezzenek az elektronikus írástudás képességével: kezelni, értékelni és alkalmazni tudják az információkat. Az Internet ma már hihetetlenül nagy mennyiségű anyagot tartalmaz; az igazi ismeretet itt a keresési stratégiák, a keresés logikája és módszertana jelenti. Olyan technikák elsajátítása, amelyek csökkentik a keresés zajosságát, hogy a felhasználó minél rövidebb úton juthasson a releváns ismerethez. Az „ollózással” előállított dokumentum is értékes, hiszen megszerkesztője önálló szellemi tevékenységet végez (válogatással és értékeléssel), különösen, ha több helyről és szempontból közelít tárgyaához. Az információ rögzítése és előállítása is legalább ennyire fontos, hiszen ez is valódi értéket teremt: eddig még el nem érhető ismereteket rögzít elektronikus formában, továbbá önálló véleményt, alkotást, tanulmányt hoz létre. A rögzítésben a legfontosabb a csak helyileg rendelkezésre álló ismeretanyag közzététele – közhasznú, iskolai, tudományos stb. –, ugyanis ezt csak az adott helyen lehet elkészíteni. Ezek az ismeretek felhívják a figyelmet a lokalitás értékeire, hordozzák a hely szellemét, megismertetik sajátos kultúráját. Ugyanakkor a sokoldalúan felhasználható, jól kereshető, interaktív, hipertext rendszerű dokumentumok készítése is kiváló alkalom az önművelésre.

A fejlesztések egyik legfontosabb területe – mint azt a Portugáliában tapasztaltak is megerősítik – az új követelményeknek megfelelő, az információs és kommunikációs technológiát alkalmazó könyvtárfelfogás, amelyben a bibliotéka nem pusztán a dokumentumok tárháza. A számítógépekkel felszerelt könyvtár – fajtájától lényegében függetlenül, lehet iskolai, egyetemi, közművelődési – központi tartalomszolgáltató helyé válik. Tanulási, önképzési, információs médiaközponttá, ahol a könyvek és az elektroni-

¹ Komenczi Bertalan: On-line. Az információs társadalom és az oktatás. In: Új Pedagógiai Szemle 1997. 7-8. szám <http://www.oki.hu/upsz/1997-07>

kus médiumok világa – a Gutenberg-galaxis és a Neumann-univerzum – egymást kiegészítve, erősítve segíti a felhasználók munkáját.² Világszerte óriási erőfeszítéssel folyik a művelődés lehetőleg teljes emléktárájának, a tudomány, az irodalom, a zene, a képzőművészet alkotásainak, a történelem forrásainak digitalizálása. A kiválasztottak magukévá tehetik a világgönytár és a képzeletbeli múzeum végtelen gazdagságát.

Az adatokkal való azonnali rendelkezés azonban még nem jelent automatikusan tudást is. Nagyon fontos megállapítást fogalmaz meg *Jürgen Mittelstrass* filozófus: „Az információs szuperstráda feltételezi az ítélőképességet és az önálló, kritikus gondolkodást, azonban éppen ezeket nem alakítja ki. Valószínűleg ez lesz a fő problémánk.” Az információsözönben való biztos eligazodáshoz fejlett kritikai érzék, józan ítélőképesség és stabil értékrend szükséges. Érdemes a könyvtár kitüntetett helyzetét felhasználni arra is, hogy az analóg és a digitális tartalomhordozók igényesen válogatott értékmintát, intellektuális, esztétikai és etikai orientációs pontokat mutassanak be.³ Az igazi tudás: amikor többet tudunk, mint amennyit tanultunk. „A ma és holnap információs robbanásával az elektronikus adatfeldolgozás és kommunikációs hálózatok viszonyai közepette is csak művelt fők birkózhatnak meg. Az információs technológia tökéletes kezelése nem látszik lehetségesnek a kulturális örökség értő átvétele nélkül.”⁴ A feladat tehát: meg kell határozni azokat a tartalmi követelményeket, amelyekre az információs társadalomban szükség lesz, s ezeket be kell építeni az oktatás rendszerébe.

Először egy lisszaboni főiskola könyvtárát (Biblioteca Francisco Pereira de Moura – Universidade Técnica de Lisboa, Instituto Superior de Economica e Gestão, www.iseg.utl.pt) látogattuk meg, amelyik az Európai Unióról szóló különgyűjteménnyel is rendelkezik. A kereskedelmi főiskola bibliotékáját 1913 körül alapították,

² Komenczi Bertalan: Hiányzó láncszem? Virtuális mezovilág: az iskolai könyvtár. Kézirat, 1998. <http://www.ektf.hu/rendezv/agria98/komenci/eloadas.htm>

³ Komenczi Bertalan: On-line. Az információs társadalom és az oktatás. In: Új Pedagógiai Szemle 1997. 7-8. szám <http://www.oki.hu/upsz/1997-07>

⁴ Nyíri Kristóf, 1990. Idézi Fülöp Géza: Az információ, 210–214. ELTE Könyvtártudományi - Informatikai Tanszék, Budapest, 1996. 248. p.

kezdetben hatszázötven kötetel. Ezt az évek során gyarapították, így az ország jelentős könyvtárává vált, elsősorban a matematika, a gazdaság- és a társadalomtudományok területén. A publikációk „világbankjaként” működik. Információs rendszere helyi adatbázison alapul, és különböző nemzetközi rendszerekhez kapcsolódik (on-line és CD-ROM). Új, intelligens épülete ötszintes, 3577 négyzetméter területű, a legmodernebb technológiával felszerelve: nyilvános és belső használatú, biztonsági liftek, légkondicionálók, mágneskártyás dokumentumvédelem és videolánc.

Az Európai Dokumentációs Központ – többek között – a folyóirat-olvasóval együtt az első szinten van. A másodikon a számítógépek, a terminálok, a könyvolvasó terem és a posztgraduális képzés kapott helyet. Fizetős szolgáltatásai: információkeresés, statisztikai adatok, különböző bibliográfiák összeállítása, témafigyelés. Főbb adatbázisai: gazdasági és menedzser bibliográfiák – ezerkétszáz folyóiratcím CD-ROM-on, illetve interneten. Teljes szövegű adatbázisok, on-line statisztikai információk Portugáliáról, és elsősorban üzleti, piaci, gazdasági anyagok különböző forrásokból. A Kongresszusi Könyvtár osztályozási rendszerét használják, kiemelten a társadalomtudományok (H osztály) közgazdaságtudományi köréből érhető el a dokumentumok. Az Európai Unióval kapcsolatban sokféle dokumentumtípus között kell tájékozódni, és ami szokatlan, hogy a hagyományos nyomtatványfajta – könyvek és folyóiratok – nem a leggyakoribbak, mert ezeknek viszonylag nagy az átfutási idejük. Itt pedig a naprakészségnek, az aktuális információnak van igazán értéke, hiszen minden határidős, még hozzá jogvesztő hatállyal, tehát aki késik, az lemarad, nem versenyképes, sőt nem is létezik. Így az egyéb dokumentumtípusok válnak igazán fontossá: programok, statisztikák, gazdasági és kutatási jelentések, jogtárak, törvényértelmezések stb. Ez az anyag külön térrészben található, ami a tájékoztató könyvtáros segítségével vagy önálló kereséssel vehető igénybe.

Lisszabonból kétórányi repülés után érkezünk meg Terceira szigetére. Az Azori Egyetemet (Universidade dos Açores, www.uac.pt) 1976-ban alapították három campussal. Terceirán, Angra do Heroísmo-ban két szak – mezőgazdasági és pedagógiai – található, ötvennyolc tanár-

ral és nyolcszáz hallgatóval, akik mezőgazdasági, állattenyésztői, környezettudományi, élelmiszer-tudományi és pedagógiai diplomát kaphatnak.

A részleg szakkönyvtárának (www.angra.uac.pt/cah/biblioteca/bibliote.htm) mérete a szükségletekhez igazodik: a 140 négyzetméteren két, összesen 84 férőhelyes tanulószoba, olvasóterem, kölcsönzőhely (helyi illetve könyvtárközi) és raktár kap helyet. A 7954 cím többségét (7005) a szakirányú Ceres adatbázis adja (monográfiák, folyóiratok, disszertációk és szakdolgozatok), amit speciálisan az agrártudományok részére kifejlesztett, a nemzetközi együttműködést segítő osztályozási (AGRIS/FAO System) és dokumentum-leíró nyelv – a Babinat szoftver és az AGROVOC formátum és tárgyszórendszer – kezel. Ezt egészíti ki még a „b-on” (www.b-on.pt) – immár az információs társadalom új formájának megfelelően –, az interneten közvetlenül elérhető 3500, többnyire teljes szövegű publikációt tartalmazó tudásbázis, továbbá az E-bookshop (www.bookshop.eu.int), illetve a kiadók adatbázisai, amelyek hozzáférhetővé és kereshetővé (EUROVOC) teszik az EU-dokumentációt is. Itt szervezett formában nem folytatnak könyvtárhasználói képzést, mert az a tapasztalat, hogy a hallgatók már a középiskolából megfelelő információtechnológiai ismerettel és készséggel érkeznek. Szükség esetén azonban lehetőség van egyéni konzultációra a tájékoztató könyvtárossal.

Különösen kimerítő előadást és hatalmas mennyiségű anyagot kaptunk az Európai Unió információs rendszeréről, felépítéséről és témaköreiről. A Carrefour network az EU információközvetítő hálózata, fóruma. A közösségek szívét jelentik találkozási és beszélgető pontjai, ahol – multidiszciplináris megközelítésben – az EU és a vidéki központok közötti interaktív infokommunikáció segítségével jól lehet tervezni és új ötleteket felvetni (http://www.europa.eu.int/comm/relays/carrefours/index_en.htm). Az első Carrefourokat 1989-ben próbálták ki, azóta emelkedik a számuk. 2001 végére százharmincat hoztak létre, hogy az információáramlás az EU kommunikációs aktivitását elősegítse.

Az öt legfontosabb célkitűzés: 1. Általános EU-információk elkülönítése. 2. Tájékoztatás és szervezés az EU programjairól. 3. Párbeszéd és együttműködés a társadalmi és gazdasági élet kulcsfiguráival. 4. A közösségen belüli tapasztala-

latok és a különböző információk cseréje. 5. Gondoskodás az információk visszacsatolásáról.

Miért, kikért van? 1. Az általános, nyilvános és a speciális csoportok közötti információk cseréje. 2. Helyi egyesületek. 3. Szociális és gazdasági szerveződések. 4. Helyi önkormányzatok. 5. Iskolák és a helyi média. 6. Egyéb csoportok, beleértve a gazdálkodókat is.

Módszerek: véleménynyilvánítás, hírlevelek, együttműködés a helyi újságokkal, rádió- és tévéállomások, internet, kiállítások, dokumentációs központokon keresztül, helyi iskolák, szemináriumok, találkozók és megbeszélések.

A host szervezéséhez jelentős helyi tapasztalat és politikai tájékozottság szükséges. A működő szervezeteknek zárt láncot kell alkotniuk, és kapcsolatot kell tartaniuk a nemzeti és a regionális közigazgatással. Technikai és dokumentációs eszközeiket nyilvánossá kell tenniük, hogy mindenki szabadon hozzáférhessen a közösség adatbázisaihoz, például a hivatalos újsághoz, hogy évenként találkozókat szervezhessenek, és ezeket finanszírozzák is. Fő tevékenységi területeik: a decentralizáció, a promóció, a nyilvánosság informálása, a fenntartható fejlődés elősegítése.

További információs oldalak: az IPE – EU-s infopontok a városokban (http://www.europa.eu.int/comm/relays/ipe/index_en.htm); nemzeti információs központok (jelenleg három fővárosban, Lisszabon, Párizs Róma) – tájékoztatnak, felkészítenek, kapcsolatot tartanak, válaszolnak a kérdésekre, háttérdokumentációkat biztosítanak (http://www.europa.eu.int/comm/relays/centres/index_en.htm); Európai Dokumentációs Központ – segíti az egyetemeket, az oktatásfejlesztés és a kutatás EU-integrációját (http://www.europa.eu.int/comm/relays/edc/index_en.htm); Euro Info Központok hálózata – üzleti információs centrumok, kulcs az európai piachoz. 1987-től működik, jelenleg a hálózat 274 irodából áll, célja a kis- és középvállalkozások támogatása (<http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/networks/eic/eic.html>).

A legfontosabb oldalak: http://www.europa.eu.int/index_hu.htm, ahol négy fő csoportba oszta találhatóak az Európai Unió témái, a tevékenységi területek (például az információs társadalom anyagai, www.europa.eu.int/pol/infso/index_hu.htm), az intézményrendszer (például az Európa Parlament, www.europarl.eu.int/home/default_hu.htm), az EU-dokumentumok (például a jog-

gyakorlatról, www.europa.eu.int/eur-lex/hu/index.html) és a különböző szolgáltatások. Két példa az utóbbiból. Az Európa Direkt az Európai Unióval kapcsolatos kérdésekre segít választ találni (www.europa.eu.int/europedirect/index_hu.htm). A „Párbeszéd az állampolgárokkal” oldalon: „Részletes, hasznos információkhoz juthat az EU-t és a belső piacot illető jogaival és lehetőségeivel kapcsolatban, továbbá tanácsot kaphat arra vonatkozólag, hogy a gyakorlatban hogyan élhet ezekkel a jogokkal. Bővebben értesülhet például az életről, a munkavállalásról és a tanulásról egy másik EU-országban” (www.europa.eu.int/citizensrights/index_hu.cfm).

További fontos, speciális oldalak: Az EBN az EU non-profit üzleti innovációs központjának hálózata – gazdaságfejlesztés, vidékfejlesztés, amihez üzleti „köldökzsinór” szolgálat kapcsolódik, a vállalkozók inkubátora, amelyik gondozza a kezdő üzletembereket (<http://www.ebn.be>, <http://www.cordis.lu/incubators/>, <http://www.cordis.lu/contacts/>). Az EBAN is non-profit társulás, az „angyali” üzletemberek tanácsadó hálózata a kockázatmentes befektetési lehetőségekről, tapasztalatokról (<http://www.eban.org>). Az ENWHP témája az EU egészséges munkaerőpiaca, a munkahelyi egészségvédelem, a közegészségügy és a szociális intézmények kapcsolata (<http://www.enwhp.org/home/index.php>). Az EURODESK: EU-asztal – az oktatásügy és a kultúra aktualitásai fiataloknak (<http://www.eurodesk.org>).

Az EUROGUIDANCE – EU-kalauz, ami összeköti az EU-t; ilyen a Leonardo-program is. Az oktatás, az ifjúság és a munkakapcsolatok segítésére 31 országban 65 központja van (<http://www.euroguidance.org.uk>). Az EURYDICE – az oktatási információk hálózata, az ENSZ és az EU oktatási minisztériumainak együttműködése; adatbázisa az EURYBASE, amelyben az EU oktatási rendszereiről is tájékozódhatunk (<http://www.eurydice.org>). A NARIC – a Socrates és az Erasmus programokban a szülők és a tanárok segítik, közvetítik a diákok mobilitását az EU-ban, illetve a diplomák elismerését a felsőoktatásban (http://europa.eu.int/comm/education/index_en.html).

Az IRCNETWORK – EU-hálózat az új technológiákról, azok átvételéről: technikai kooperáció, licenc, konzorciumok, befektetés (<http://irc.cordis.lu>).

Bő félórás repülés után érkezünk meg az Azori Egyetem központjába, São Miguel szigetére, Ponta Delgadába, ahol – 208 tanárral és 2412 hallgatóval – hét szak működik: közgazdaságtan, biológia, matematika, geológia, történelem, nyelvészet, műszaki tudományok. Az egyetem hetvenezer kötetes központi könyvtárát (www.sdcc.uac.pt) 2003-ban vették használatba. Az épület eleve bibliotékának készült, így a legmodernebb építészeti megoldásokat tartalmazza, ami a betont és az üveget részesíti előnyben, és minden teret a funkcionalitás szempontjának rendel alá. Fontos az épület megközelíthetősége, akadálymentessége. Ezért lett fő jellegzetessége és egyben középpontja is a hosszanti irányban keresztülfutó lejtős folyosók rendszere. Ez egyben a nagy szabadpolcos rendszer használhatóságát, a könyvek gyors szállítását is lehetővé teszi, amit az alagsorban tömör raktár és könyvlift egészít ki. Ötletes és hasznosítható, szemléletformáló megoldást láttunk a felhasználói terek kialakításának sokféleségére. Megtalálható itt a hagyományos olvasóterem egyedi világítással, vannak csoportmunkák, szemináriumok tartására szolgáló kisebb helyiségek, természetesen információs pontokkal felszerelve. Ugyanakkor – újszerűen – az egyéni tanulás csöndjét is biztosító fülkét alakítottak ki egyedi világítással és számítógépes csatlakozási lehetőséggel. Az újdonsághoz – ami szinte törvényszerű – tervezési hiba is társult, mert nem gondoltak a kis tér megfelelő szellőzésére, amit majd ezután kell megoldani.

Több mint kétórás, alapos és mindenre kiterjedő látogatást tettünk a szigetek legnagyobb, többszintes közművelődési könyvtárában (Biblioteca Pública e Arquivo Regional, Ponta Delgada, www.bparpd.pt), ami szintén eléggé új és impozáns belső terekkel rendelkező épület. A muzeális értékektől – a legrégebbi dokumentum egy XV. századi portugál nyelvű, a szigetek történetéről szóló pergamen kódex, különleges ritkaság egy szépen restaurált XIX. századi Tóra-tekercs – a modern könyvtár kellékeiig minden megtalálható itt. Színháztér- és kézműves-szobák a gyerekeknek, multimédiás számítógépek, hang- és filmtárak. A látogatót a világkultúra nagyjainak névsora fogadja Buddhától Dosztojevszkijen keresztül Einsteinig, ami a delphoi jósa görög – „Ismerd meg önmagad!” – és János evangéliumának latin nyelvű mondatával – „Kez-

detben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige.” – kiegészülve mutatja, hogy az Atlanti-óceán közepén is Európában vagyunk, igaz annak legnyugatibb pontján. A könyvtár igazi kincseit a szigetek és az ország történetében is kiemelkedő, többnyire a XIX-XX. század fordulóján élt személyiségek különgyűjteményei alkotják, melyek eredeti bútorokban, szépen rendezett kiállításon tekinthetők meg. Többek között itt látható Portugália első köztársasági elnökének gazdag könyvtára is. Továbbá egy Camões-rajongó bibliofilnek és hazafinak a gyűjteménye, aki a portugál irodalom legnagyobbja, a XVI. századi reneszánsz költő fő művének (*Os Lusíadas*, 1572) összes kiadását igyekezett beszerezni, hiszen *A Luziádok* vergiliusi szerkezetbe fogalmazott nemzeti eposz. „Elmés Ulisznek, jámbor Aeneásnak / Hajóskalandja helyt hátrább keressen, / Győzelmi híre Nagy Sándor s Trajának / Lantom szavára elnémúlva lessen: / Mert, Hab- s Hadúr melynek meghódolának, / A luzitán hős lelket zengi versem. / A régi Múzsza szűnjön énekével! / Itt más, magasb erény emelkedék fel.” (Első ének 3.)⁵ Hőse Vasco da Gama és maga a portugál nemzet, Lusitania fiai, akiknek világgraszoló tengeri és kulturális dicsőségét magasztalja. Elbeszéli, hogyan jutott Vasco da Gama különböző szárazföldi és vízi kalandok után Indiába, amit hazájának meghódított.

A kulturális programok keretében vendéglátóink szinte mindenholva elkísérve mutatták meg lakóhelyük, Terceira és São Miguel gyönyörű,

metafizikus tájait, a vulkánok szigeteket teremtő természeti csodáit, az épített környezet szépségeit. Beszéltek a hely történelméről, sajátos kultúrájáról, a jelen gondjairól és örömeiről. Körbejártuk Terceira szigetét, több helyen megállva az óceán partján, megcsodálva a vulkanikus partszakaszt, ami a forró láva és a hideg óceánvíz sistersgő, őselemeket mozgató kozmikus találkozásának pillanatát rögzíti: amikor a tűz vízbe fagyva dermedt kővé. Majd a sziget belsejében, egy kráterben kialakult cseppkőbarlangban (Algar do Carvão) tettünk ámulatba ejtő sétát. São Miguel szigetén a hatalmas krátervölgyekben kialakult tavak fenséges látványában gyönyörködtünk, megfigyeltük az aktív geológiai tevékenység nyomait: a fortyogó, bugyborékoló iszapot és a forró vizes kigőzölgéseket, majd Furnasban megkóstoltuk a forró földben főtt helyi ételspecialitást, a cozidot. A programban részt vevők személyes ismeretségen alapuló szakmai kapcsolatokat építettek ki. Ismereteink mélyültek, újabb szemléletmódokra, világérzékelésre és kultúrára csodálkoztunk rá. Ennek és a többi tanulmányút tapasztalatainak összegzésével készül majd el és jelenik meg különböző adathordozókon (házi sokszorosítás, web, CD-ROM) az Európai Unióról szóló tájékoztatásnak és a felhasználók képzésének megújítását szolgáló oktatási anyag.

A kiutazás legfontosabb észrevétele, hogy a meglátogatott könyvtárak szinte mindegyike új volt, tavaly vagy néhány évvel korábban adták át. Továbbá részt vettünk Terceira szigetén, Angra do Heroísmo-ban a mezőgazdasági kar új épületének alapkövetésén. Ebből következik, hogy a szemlélet a legfontosabb tapasztalat, ami a nehézségek közepette sem azon tépelődik, hogy miért nem lehet valamit elérni, hanem – éppen ellenkezőleg –, hogy a gondok ellenére hogyan lehet mégis megvalósítani. A továbblépés lehetősége, hogy hasonló szakmai programok megvalósításával részesei lehessünk a folyamatos önképzésnek, az egész életen át tartó tanulásnak, hogy megfelelhessünk *Németh László* programadó szellemi elvárásának és erkölcsi parancsának: „A Sors erősebb az embernél, de az ember több a sorsánál.” Ezért kell a gályapadból is laboratóriumot építeni, mert „a tudás, érdeklődés: nem öncélú dolog, annak alkotókedvvé válva, az ország testébe kell beépülnie”.

Simon Ferenc

⁵ Camoens Luziádája. Ford. Greguss Gyula, Budapest, Atheneum, 1874. 2. kiad., 378 p.

Felfedezések, évfordulók, emlékművek Európa nyugati végein

Ultimae fines – Legvégső határok

„akik nem szálltak még tengerre...,
a világnak csak a felét látták.”
(Jean de Léry)

Fernand Braudel szerint a mediterrán félszigetek „a történelem első személyiségei” – szorosai-
kban nem egyszer dőlt el Európa sorsa. A ten-
gerrel mindig is misztikus kapcsolatban voltak,
visszanyúlva a történelem előtti időkig, érezték
és érzékelték a mélységek és távolságok csábítá-
sait. A partok rajzolata jelentősen befolyásolta a
tenger és a szárazföldi ember kapcsolatait.

„Az Óceán felé forduló három kelta földfok –
a cornwalli Land’s End, a francia Finistere Bre-
tagne-ban és a Finisterre-fok Galíciában – a
napnyugat felé vándorló népek végállomásának
hivatását töltötte be” – mondja *Michel M. du
Jourdin*. [Európa és a tenger. Bp. Atlantisz Ki-
adó, 1996. p. 29. (Európa születése)]

Európa legnyugatibb partjainál különös jelen-
tőséget kap a látóhatár végtelenje, a határtalan,
ködbevesző víz, a tengerek és az óceán találko-
zása. Mert „volt ott valami, ami nem volt” –
mondaná *Esterházy Péter*... Mármost a száraz-
föld elképzelhető lehetősége. Ez mindig nagy
kihívás lehetett! A ma ismert világ nagy és tudat-
os felfedezői a portugál és a spanyol hajósok
voltak, a XV–XVI. század a felfedezések nagy
időszaka volt Európában.

Lisszabonban, a Tejo partjánál, ennek állít
emlékhelyet a Padrao dos Descobrimentos, a
felfedezések emlékműve, amelyet Tengerész
Henrik (Algarve tartomány kormányzója, I. Já-
nos király fia) halálának ötszázadik évfordulójá-
ra állítottak 1960-ban. A karavella (vitorláshajó)
formájú, 52 méter magas emlékmű első alakja
Tengerész Henrik, vonásait megörökítette a Szép-
művészeti Múzeumban (Museu Nacional de Arte
Antiga, Lisszabon) egy egész falat betöltő, gyö-
nyörű szárnyas oltár, Szent Vince hódolata bal
középső panelje (1467–1470), a portugál festé-
szet büszkesége. A felfedezők sorában termé-
zetesen ott találjuk Vasco da Gamát, aki 1498-ban
kerülte meg a Jóreménység fokát és jutott el ké-

sőbb Indiába. Dicsőséges útjainak Luís de
Camoës (aki az emlékmű másik oldalán kapott
helyett) állít emléket az *Os Lusíadas*-ban, a
Lusíadák szépséges eposzában. Ennek a külön-
leges műnek érdekes *magyar vonatkozása van*,
két helyen is hivatkozik a portugál királyi család
magyar eredetére, ami közkedvelt és hízelgő
„tévedése” volt a XVI. századi portugál lovagre-
gényeknek.

A III. ének 25. verse szerint (A *Lusíadák* /
ford. Hárs Ernő. Mundus Magyar Egyetemi Ki-
adó Bp., 1997.)

„Közöttük Henrik (egy magyar királynak
volt a második derék fia, mondják)
Portugáliát kapta” (p. 123.)

VIII. ének 9. verszaka:

„Mi magyarnak tekintjük őt, de mások
úgy vélik, Lotharingia sarja.” (p. 267.)

Erről történik említés Dom Henrique király
sírfeliratán a bragai katedrálisban is, valamint
több XVI. századi portugál lovagregényben.
Árpádházi Szent Erzsébet portugáliai kultusza is
arra utal, hogy ismertek, sőt elismertek a ma-
gyar vonatkozások, kapcsolatok, és rokonszen-
v kísérő a hasonló sorsból fakadóan (a keresztény-
ség keleti bástyájaként) törökellenes harcokat
vállaló magyarok sorsát. A Luzitánok motívuma
pedig bekerült a magyar irodalomba is (I.
Luzitánok dala).

Vasco de Gama és Camoës ma együtt alussza
örök álmát Lisszabon Alfama negyedében, a
Santa Engrácia templom égbeszökő kupolái alatt,
a nemzeti pantheonban, Tengerész Henrik társa-
ságában, egy félelmet nem ismerő kornak állít-
ván emléket.

Délebbre, az Ibériai-félsziget külső ívén ma-
radva, az óceánra néző Cádizi-öbölben, Palos de
la Fronterában (Huelva), a Rio Tinto torkolatá-
nál a spanyolok állítottak emléket a nagy felfe-
dező és kiváló szervező, Cristóbal Colón, Ko-
lumbusz Kristóf emlékének, Amerikába jutásuk
ötszázadik évfordulóján, 1992-ben. Egy giganti-
kus Kolumbusz-szobor mellett (*Getrude Whitney*
alkotása), a volt kasztíliai királyi kikötőben
(Muelle de las Carabelas) állították ki Kolum-
busz három hajójának mását, egy szép szabadté-
ri skanzen és egy kis, ügyesen válogatott múze-
um társaságában. A genovait, mert Kolumbusz
ott született, elhivatottsága mellett a szerencse is
segítette, összehozván őt a Pinzón fivérekkal.
Martin Alfonso Pinzón széles körű asztrológiai

Martin Alonso Pinzón volt, a La Nináé Vicente Yánez Pinzón. Látván a hajók méretét, felszereltségét, a legénység elhelyezési lehetőségeit és ismervén a tengeri hullámok méreteit, az embernek összeszorul a torka, és tisztelettel adózik bátorságuknak, csodálja azt az elhivatottságot és eltökéltséget, amivel ezek a hajósok szembeszálltak az óceán viszontagságaival. Kolumbusz négyszer tette meg a nagy utat, mindannyiszor a Kanári-szigetéről rugaszkodva neki végsőként az útnak. Nagy vállalkozás volt, hihetetlenül tehetséges és eltökélt ember

és földrajzi ismeretei miatt nagy tekintélynek örvendett, a tengeri hajózásban és tájékozódásban használatos műszerek és módszerek kiváló ismerője volt, egyben pedig földije a La Rabida nevű ferences monostor előjárójának, Antonio de Marchena szerzetesnek, aki szintén tudós kozmológus és asztrológus hírében állt, ráadásul Kasztíliai Izabella gyóntatója volt. A ferences atya – számításaival és teológiai felkészültségével – abban is segített, hogy Kolombusz meggyőzően mutassa be elképzeléseit a királyi meghallgatásokon, az udvari főméltóságok és a főpapság előtt. Továbbá megvédte az inkvizíció lehetséges támadásaitól is. Valószínűleg ez adott nagy lökést a vállalkozásnak, amelynek szellemi központja, illetően módon, a La Rabida volt, „szponzorai” pedig Aragóniai Ferdinánd király és Kasztíliai Izabella. Ezt azért is fontos megemlíteni, mert addigra már Kolombusz megjárta, egyebek között, az angol, a portugál királyi udvart, és mindenhol elutasították támogatási kérelmét!

Huelva több mint háromezer éve lakott település, és így nagy múltú kikötővároska. A késő bronzkor óta ismert Onuba néven, majd a mitikus Tartesos (Tartessosz) néven görögök laktak, de éltek itt föníciaiak, voltak római telepések, karthágóiak is, mielőtt a mórok megérkeztek erre a területre. Fontos stratégiai pont volt az ókortól kezdődően a Földközi-tenger torkolatának közelében.

A kiállított hajók az eredetiek hű másai. A vezérhajót, a Santa Mariát Kolombusz maga vezette, a kisebb, La Pinta kapitánya az első úton

lehetett, aki nagyon tudta, mit akar.

A genovaiak meghatározó szerepet játszottak Európa kereskedelmében és a hajózásban egyaránt. A tengeri kereskedelemben mindenütt jelen voltak, Marseille-ben csakúgy, mint Barcelonában vagy Portugáliában, Aragóniában és Angliában, tehetős és hatalommal bíró kolóniákat hozva létre.

Az új felfedezések sikere azonban egyrészt a tájékozódási technikák ugrásszerű fejlődésének, másrészt egy új hajótípus kifejlesztésének volt köszönhető. A „fedélzetes” hajót Genovában tengerjáró méretűre fejlesztették a nagy tekintélynek örvendő hajóácsok. A hajóépítési módok nagyjából azonos irányba fejlődtek az északi és a déli hajózásban, a legelterjedtebb a zsindeleyszerűen egymásra fekvő palánkok alkalmazása volt. A XIII. századtól kezdődően az újítások a vitorlázat és a kormányrúd megreformálására vonatkoztak.

A portugál és a genovai hajósok a bordázat összeerősítésére „szeget” (carvel!) kezdtek használni a XV. század elején, ezért nevezik ezt a hajótípust karvellának. Egy ilyen hajómodellt tart a kezében Tengerész Henrik a felfedezők emlékművén. A felfedezők felszerelésének kialakításában azonban bizonyos mértékig közvetlenül minden európai részt vett, mondja du Jourdin, például a tatárbozca szerelt vitorlának „latin” a neve.

A hajótechnikai fejlődés önmagában még nem lett volna elég a világ meghódításához, szükség volt a hajózás művészetének megújulására is. Alig pár évtized alatt eljutottak a ma ismert világ kétharmadára.

közi tenger hosszanti kiterjedése egy fokos eltéréssel valós méreteiben jelenik meg.

A legbeszédesebb forrás, *Kolumbusz hajónaplója* is helyet kapott az egyik tárlóban. A felfedezések igazi forrásapparátusa, a könyvtár

és a levéltár persze nem itt, hanem Barcelonában, Sevillában, Madridban található.

A kis múzeum könyves emlékei között megemlítendő az a szerződés, amely Kolumbuszt a meghódított területek örökös kormányzóvá tette, valamint pontosan rögzítette vállalkozása és részesedése egyéb feltételeit is. Útjait remekül „dokumentálták”, ma is megvan a hajók személyzetének pontos névsora, a különböző lajstromokból és leltárakból tudjuk, milyen volt az ellátmányuk és a felszereltségük, milyen fegyvereket, műszereket, egyéb eszközöket vittek magukkal. Az itáliai hajósok olyan könyveket is használtak, amelyek tartalmazták a kikötők leírását, fekvésüket stb. – ezek az ún. *portolán-könyvek* (portolani), melyeknek a legfontosabb részei természetesen a térképek.

A felfedezésekkel kapcsolatos tárgyi emléket és írásos dokumentumokat audiovizuális bemutató egészíti ki és magyarázza.

A vállalkozás nagyságát jól érzékelteti a kiállítás-együttes, amiből azt is megérezzük, hogy „azért a víz az úr”! Mert a tengeri utazáskor „megmutathatja az ész, hogy mire képes” – írta az ír szerzetes, Scotus Eriugena Nagy Károly udvarában. Tegyük hozzá, hogy az ész mellett bizony egyéb képességek is megkívántattak e hajóutakon. De nagy volt a tét is, mert, ahogy Sir Walter Raleigh megállapította a XVI. század Európájáról szólva: „Aki a tengeren parancsol, az parancsol a kereskedelemben is, aki pedig a kereskedelemben parancsol, az rendelkezik a világ kincsei fölött, s ezáltal magának a világnak is parancsol.”

Bobok Beáta

A XIII. század végén hirtelen megváltozott a térképek arculata. Mindaddig átfogó, fogalmi, sőt, teologikus ábrázolást adtak a földi világról. Az újítást Itáliában, Genovában kezdték alkalmazni, eredetisége a szerkesztés módjában rejlett. Már pontosan ismerték a partok vonalát, az iránytű használatával meg tudták határozni a kikötők fekvését, valamint felhasználták azokat a számításokat, amelyeket az arab, zsidó és keresztény tudós csillagászok készítettek a XII. századtól kezdődően, és a X. (Bölcs) Alfonz kasztíliai királyról elnevezett *Tablas Alfonsies* őrzött meg számunkra.

A portolánban sincs még vetületi rendszer, nem alkalmazzák a földrajzi koordinátákat, de a valószínűleg legrégebbi ránk maradt, ún. Pissai térkép (1296–1300 tájáról) már mágneses északi tájolású, és a Föld-

Könyvtárról könyvtárra

Így élünk mi

A Miskolci Városi Könyvtár fiókkönyvtárainak élete 2004-ben több szempontból sokat változott. Technikai felszereltségünk korszerűbbé vált, szolgáltatásaink bővültek, rendezvényeink száma gyarapodott.

A legjelentősebb változást az okozta, hogy a TINLIB adatbázis konvertálásával áttértünk a Huntékára. Ezt az MTA SZTAKI munkatársai végezték, rendszergazdánk és néhány könyvtáros kollégánk közreműködésével. Ennek előzményei: 1992 decemberében vásároltuk meg a TINLIB objektumorientált, négy modulból álló integrált programját, amelyet Angliából importáltak, lefordítottak és az MTA SZTAKI terjesztette.

Először csak egyik fiókkönyvtárunk, majd további két fiókkönyvtárunk állományával töltöttük fel. Jelenleg a három nagyobb fiókkönyvtár állományának kétharmada benne van az adatbázisban, jövőre a többi fiókkönyvtár is elkezd majd feltölteni. Kezdtük két IBM PC-vel, ma már 38 számítógép van a hálózatban, nyomtatóval. A Huntéka elérhető az interneten, így közel

állunk ahhoz, hogy kölcsönzésre is használjuk. Ennek előkészületei a jövő évben kezdődnek.

Az eMagyarország pont létesítésével – pályázat útján – három fiókkönyvtárunk nyert számítógépeket, melyek már rendelkeznek CD- és DVD-író-olvasóval, korszerűek, gyorsak, nyitvatartási időben állnak az olvasók és a látogatók rendelkezésére. Kollégáink közül többen akkreditált képzéseken sajátították el a számítógépes ismereteket, amelyeket a mindennapokban alkalmaznak, s az olvasókat is oktatják. Tanfolyamokat tartottak az internethasználattal kapcsolatban általános és középiskolás csoportoknak, nyugdíjasoknak, kismamáknak. Számítógépes ismereteken kívül könyvtárpedagógiai, művelődésszervezői, minőségmenedzsment és idegen nyelvi oktatásban vesznek részt. Többen most végzik főiskolai, egyetemi tanulmányaikat. A jövő útja ez: mindezen ismeretek szükségesek ahhoz, hogy a mai változó világhoz igazodni tudjunk, korszerűek legyünk.

Könyvtáraink a helyi közösség szerves részévé váltak. Olvasóink számára adatbázisokból, internetről, dokumentumainkból szolgáltatunk információkat, bibliográfiákat állítunk össze, ki-

MISKOLCI VÁROSI KÖNYVTÁR **KATALÓGUS**

3530 Miskolc, Mindszent tér 2. Tel./fax.: 46/ 508-726 508-727
Igazgató Directress: **Dr. Kis Józsefné** <mailto:xvzima@gold.uni-miskolc.hu>

Térkép

A Miskolci Városi Könyvtár fiókhálózat formájában működik és nyújtja szolgáltatásait a város valamint a környékbeli települések lakosságának. Könyvtáraink a város különböző pontjain speciális különgyűjteményeket is gyarapítanak kiszélesítve a közművelődési gyűjtőkört.

The Miskolc City Library has 7 branch libraries, serving the inhabitants of the town and its surroundings, in 7 different districts of Miskolc. These branches are public libraries, each of them having some special collection, too.

Kedvezményünk: amennyiben a Városi Könyvtár bármelyik fiókkönyvtárában regisztráltatja magát, a regisztrációs díj a hálózat összes fiókkönyvtárában érvényes.

Benefit to the users: if registered in any of the branch libraries, users may attend all the other libraries of Miskolc City Library free of charge

© Ferenc József, 2004.
<mailto:xvzima@gold.uni-miskolc.hu>

- [Dayka Gábor](#)
- [József Attila](#)
- [Kafka Margit](#)
- [Petőfi Sándor](#)
- [Szabó Lőrinc](#) Department of Foreign Literature and Music
- [Tompai Mihály](#)
- [Lévay József Muzéális Könyvtár](#)
Lévay József Museum of Old Books
Látássérültek számítógépes munkaállomása. PC for blind people

- [Szolgáltatási áraink](#) Prices of services
- [Folyóirataink](#) Periodicals
- [CD-ROM lista](#)
- [Kilépés az ország könyvtáraiba](#)
Link to the libraries in Hungary
- [Magyar Elektronikus Könyvtár](#)
- [Miskolcról](#) of Miskolc

© Ferenc József, 2004.

<mailto:xyjosef@gold.uni-miskolc.hu>

Lévay József Muzéális Könyvtár

Museum of Old Books

3530 Miskolc, Mindszent tér 2.

Tel.: 46/350.473 Nyitva: hétfő-péntek: 9-12 és 14-17

Opening hours: Monday-Friday: 9 – 12 a.m. and 2 – 5 p.m.

Könyvtárvezető *Chief Librarian:*

Garamvölgyi Ernőné <mailto:xygaram@gold.uni-miskolc.hu>

T e r k e p

A nem kölcsönözhető állomány elsősorban történet-, irodalom- és vallástudományi, továbbá pedagógiai, filozófiai és nyelvészeti szakirodalmat tartalmaz, főképp a 16-19. századig megjelent dokumentumokból, latin, német és magyar nyelven. Több mint 400 féle folyóirat, 33 ezer kötet könyv olvasható helyben.

Itt alakított ki a Miskolci Városi Könyvtár Soros támogatással a látássérültek számára egy számítógépes munkaállomást. (A képernyőn megjelenő szöveg hanggá alakításával.) Lapdigitalizáló, beszédszintetizátor segítségével biztosított a könyvek, folyóiratok olvasása, Internet használata. A megvalósításban, kivitelezésben nagy segítségünkre volt Legeza Ilona és Csapó Endre kedves olvasónk. [Legeza Ilona honlapja, könyvismertetője.](#)

További ismertető a látássérültekkel kapcsolatban: <http://yak.lap.hu/>
<http://borsodivakok.freeweb.hu/>

The books are not for lending, they can be read only in the reading-room of the library. The collection of books are literature of history, sciences of religion, pedagogy, philosophy, linguistics, mainly published between the 16-19th centuries mostly in Latin, German and Hungarian languages. You can find more than 400 kinds of periodicals and 33 000 volumes in this library. Its most essential function is to serve first of all the scientific research work.

It is here, The Miskolc City Library has formed a workstation for blind people (the words on the screen are converted into sounds) by the support of Soros Fund. Thus, blinds can read anything (books or periodicals) they can use Internet by the help of a speech synthesizer and a page-digitaliser. In the realization Ilona Legeza and Endre Csapó (two of our users) were to lend us helping hand. [Home-page of Ilona Legeza.](#)

Further information about blinds: <http://yak.lap.hu> <http://borsodivakok.freeweb.hu/>

emelten gyűjtjük az Európai Unióval kapcsolatos és az egészséges életmódra való neveléshez (benne a lelki élethez, az önmegismeréshez) szükséges dokumentumokat. Változatos programokat szervezünk. Közhasznú információkkal látjuk el a lakótelepen élőket, segítjük a hátrányos helyzetű, sérült vagy fogyatékos embereket problémáik megoldásában, tanácsokat adunk, könyvtári dokumentumok, ismeretek kínálatával tesszük könnyebbé életüket, mindennapjaikat. Az általános és középiskolások, a főiskolások és az egyetemisták gyakran fordulnak hozzánk azzal az igénnyel, hogy olyan irodalmat szerezzünk be, amelyet tanulmányaikhoz az iskolai könyvtárakban nem találnak meg. Ezeknek a kéréseknek, ha csak lehet, eleget teszünk. Örömmel vesszük azt is, ha bármely témában segítünk a kutatásokban, dolgozatokhoz, diplomamunkához. A környékünkön tanulóknak rendszeresen tartunk könyvtárhasználati órákat, a vetélkedőket a pedagógusokkal közösen rendezzük. Más intézményekkel együttműködve szórakoztató és ismeret-

bővítő rendezvényeket tartunk, a velünk élő nemzetiségek és a környezetünkben található tájak hagyományait megismertetjük. Sorozatban bemutattuk a megyében élők néphagyományait, zenés, táncos, irodalmi műsort láthatnak az érdeklődők. A József Attila Fiókkönyvtárban huszonhárom éven át kiállítóterem működött, amelyben országos hírű grafikusok, festőművészek, illusztrátorok, fotósok, szobrászok alkotásaival, egy-egy író évfordulóival, vagy egy-egy megjelent könyv előkészítő munkáival, kiadók, levéltár, múzeum műhelymunkáival, grafikai biennálék külföldi alkotóival ismerkedhettek meg a városban élők. Ez a terem 1995-től más funkciót kapott. Azóta a megyében, a városban élő művészeti szakiskolások, amatőr művészek mutatják be alkotásaikat: grafikusok, festők, szobrászok, fotósok, díszítőművészek, illusztrátorok. A lakótelepen tanuló általános és középiskolások fellépnek rendezvényeinken. Szerzeményezésünkben tekintetbe vesszük a város különböző pontján lévő fiókkönyvtárak különgyűjteményeit

(például a helytörténeti, az idegen nyelvű, a muzeális vagy a képzőművészeti állományt az egyes fiókkönyvtárak kiemelten gyűjtik és kínálják).

Gyermekkönyvtárainkban pezsgő élet folyik: könyvtárhasználati foglalkozások, az iskolai órák kiegészítéseként diavetítések, videovetítések, verses, zenei és irodalmi műsorok, kreatív szabadidős tevékenységek, szakkörök, vetélkedők, mesedramatizálások, szituációs játékok, ünnepekhez, évfordulókhoz kapcsolódó vagy várostörténeti versenyek, gyakorlati foglalkozások (báb-, gyöngy-, virágkészítés stb.).

Könyvtárosaink magas fokú szakmai ismeretekkel, sok empátiával rendelkeznek, ezek segítségével igyekszünk mindenütt egyforma színvonalú szolgáltatást nyújtani. Törekszünk arra, hogy technikai berendezéseink korszerűek legyenek, ezt az idén el is értük, hiszen minden fiókkönyvtárunkban van már számítógép és internetkapcsolat. A feldolgozó munkához és az olvasók számára ma már megfelelő számú számítógéppel, másológéppel rendelkezünk. A könyvtárosok figyelembe veszik az olvasók igényeit a szerzeményezésnél és a rendezvények tervezésénél, javaslataikat elfogadjuk, hasznosítjuk munkánk során. Hálózatunkban azonosak a feltételek, a beíratkozás egységes, ha valamelyik fiókkönyvtárba belépett valaki, akkor használhatja a többi fiókkönyvtár szolgáltatásait is. Ezt főképp a főiskolások és az egyetemisták gyakorolják, mert adatbázisunkban a többi könyvtárról is tudunk tájékoztatni, ha kell, küldjük tovább az olvasót oda, ahol megtalálhatja azt a dokumentumot, amelyet esetleg nálunk kikölcsönöztek. Jó a kapcsolatunk a régióon belüli kollégákkal, az Országos Dokumentumellátási Rendszer tagjaival és a megyei könyvtárral. Könyvtárközi kölcsönzéssel a nálunk nem található dokumentumokat gyorsan megkaphatják olvasóink. Térítés nélküli szolgáltatásaink is bővültek, mert az internet segítségével bárkinek bemutatjuk adatbázisunkat, segítünk a keresésben. Térítés ellenében folyóiratokat kölcsönzünk, olvasótermi könyveket hétvégére kölcsönzünk, CD-re, flopirra letöltjük azt, amit az olvasó kér, szövegszerkesztést tanulhat, nyomtathat, levelezhet, böngészhet. Másolatokat készítünk saját dokumentumokból, a könyvtár állományából, tanítjuk az internethasználatot tanfolyamokon, illetve kérésre egyéneknél is.

Több fiókkönyvtárunk már harminc–negyven éve működik, ezeket az évfordulókat rendre megünnepeljük törzsolvatóink, más művelődési intézmények és a fenntartó képviselőinek jelenlétében. Épületeink nagy része viszont megérett a felújításra, bútoraink zöme elhasználódott. Az utóbbi években az önkormányzat támogatásával és pályázatok útján több fiókkönyvtár elhasználódott bútorait kicserélhettük, az idén három épület állapotán javíthattunk. Vannak még hiányosságok ezen a téren, de ez már a jövő feladata, és az önkormányzat finanszírozásától függ.

Kezdetben sok nehézséggel küzdöttünk, írógéppel, a régen használt „Vízigráffal” másoltunk, sokszorosítottuk a cédulákat, kisipari módszerekkel. Természetesen a világ fejlődött, ma már másológépek, Robotron írógépek, számítógépek állnak rendelkezésünkre, melyek megkönnyítik a feldolgozó és feltáró munkánkat. A cédulákat ugyan az adatbázisok sem helyettesíthetik szerintünk, mert a „vis maior” okozott már olyan helyzeteket, amelyeket nem kívánunk senkinek sem. Az időjárás viszontagságai, a hiányosan kivitelezett építési munkálatok bőven okoztak már könyvtárainkban olyan fizikai megterhelést, ami akadályozta a normális könyvtári munkát. A lopások, a deviáns viselkedésű látogatók, a környéken randalírozó, szemetelő, itatózó emberek megnehezítik ugyan a mindennapjainkat, nem tudunk nevelni a család helyett, de megpróbáljuk az újabb és újabb helyzetekben feltalálni magunkat és megvédeni vagyonunkat, a „kultúra templomát” tőlük. Segítséget kérünk és kapunk ezekben a helyzetekben a környéken gyakran járőröző polgárőröktől.

Ma már virtuális könyvtárban, világkatalógusokban gondolkodnak a könyvtári szakemberek. Az élet mégis azt igazolja, hogy a helyi közművelődési könyvtár a helyi közösség része, ezért jelentősége egy adott területen növekszik. Városunk arculatváltozásával egy időben megindult a humán képzés az egyetemen, aminek következtében átfőrmálódtek az olvasói szokások és igények. A régi vetélkedőtípusok és olvasómozgalmak megszűntével előtérbe kerültek az egyéni búvárkodások, a művészeti iskolák, a bölcsészettudományi és társadalomtudományi képzés sokszínű igényeinek kielégítése. Nem hiszünk a Gutenberg-galaxis letűnésében, az elektronikus dokumentumok is szükségesek, de más célra használják őket, mint a hagyományos, papír ala-

pú dokumentumokat. A könyv, a fotó, a dia, a CD, a DVD, a videokazetta, a magnetofonkazetta egyaránt megtalálja olvasóját, nézőjét, hallgatóját, ezekre – amíg ember él – szükség lesz. A személyes kapcsolatokat igénylik az emberek, ezért a technika fejlődésével nem szűnhet meg a könyvtáros közvetítő, szolgáló, ismeretgyűjtő, -feltáró és -átadó funkciója. Gyors ismeretszerzésre alkalmasak az elektronikus dokumentumok, adatbázisok, az Internet hálója, de a hagyományos ismeretközlésre is szükség lesz. Ahogy Babits írta: „*Ó, ne mondjátok azt, hogy a könyv ma nem kell, hogy a könyvnél több az élet és az ember, mert a könyv is élet és él, mint az ember, így él emberben könyv, s a könyvben az ember.*”

Stratégiai tervünkben a következők szerepelnek: családi könyvtárat szeretnénk kialakítani, hogy az óvodáskorúaktól a nyugdíjasokig bárki használhassa a könyvtárat, integrálnánk a felnőtt- és a gyermekkönyvtárat. Emeletráépítéssel szeretnénk ezt megoldani, korszerűsíteni a nyílászárókat, a villamosberendezéseket, klímaberendezéssel otthonosabbá tenni a könyvtárat, továbbá azokat az épületeket, ahol még nem akadálymentes a közlekedés, ellátni megfelelő eszközökkel, hogy bárki megközelíthesse őket. Technikai felszereltségünkön szeretnénk javítani azokban a könyvtárakban, ahol ez még szükséges. Bútoraink és épületeink állandó karbantartásához és felújítására szeretnénk a fenntartóinktól megfelelő fedezetet kapni, hogy esztétikus környezetben fogadhassuk látogatóinkat. Könyvtárosaink folyamatos továbbképzési lehetőségeit szeretnénk bővíteni, hogy mindig a korszerű ismereteket szerezhessük meg, amiket munkánk során természetesen azonnal tovább is adnánk. Reklámra, hirdetésre nagyobb anyagi fedezetet tervezünk. Állományunkat szeretnénk átalakítani mennyiségben, minőségben, dokumentumféleségben is, a változásokhoz igazodva magasabb szintre emelni. Rendezvényeinkkel a lokálpatriotizmusra nevelnénk, a hagyományokat őriznénk, lehetőséget biztosítanánk az óvodás kortól az idős kor végső határáig minden tehetséges embernek, hogy bemutatkozhatson nálunk, ezzel helyi közösségek szerveződésének is teret adnánk. A kreativitásra, az önmegismerésre, a hátrányos helyzetekből való kiutakra, a közhasznú ismeretek megismerésére helyeznénk a hangsúlyt. A szokásos könyvtári író-olvasó találkozók, művész-látogató kapcsolat, könyvbe-

mutatók, irodalmi műsorok, vetélkedők, kiállítások, szerkesztőségi fórumok, lakossági-államigazgatási kapcsolatok szintén arra hivatottak, hogy színesebbé, tartalmasabbá tegyék a környezetünkben élők életét.

Rendezvényeink közül csak néhány nagyobb eseményt említek meg az elmúlt évekből. Az Internet Fiesta rendezvénysorozatán – más intézményekkel karöltve – sikeres programokon vehettek részt az érdeklődők. Második díjat (kétszázezer forintot) nyertünk, ami lehetőséget adott néhány technikai eszköz (szkenner, digitális fényképezőgép) beszerzésére.

Ebben az évben a hálózatunk kapta feladatként az ünnepi könyvhét megrendezését. Ezt korábban más intézmény szervezte, a technikai feltételek is hiányoztak nálunk. Az önkormányzat anyagilag támogatta a rendezvénysorozatot, amit arra használtunk fel, hogy a könyvesboltok számára sátrakat vásároltunk, a városban lévő összes rendezvényt és a könyvtéren lévő programokat finanszíroztuk, technikai eszközöket kölcsönöztünk, hirdettünk stb. Sikeres volt, s reméljük, a következő években, miután túlestünk a kezdeti nehézségeken, már többet fordíthatunk az érdemi részre, az írókkal való találkozásokra helyezhetjük majd a hangsúlyt.

Az idén Miskolcon volt a könyvtárosok vándorgyűlése. A rendező ugyan a megyei könyvtár volt, de az Egyetemi Könyvtárban és a városi fiókkönyvtárakban dolgozó kollégák is részt vettek a szervezésben, lebonyolításban.

A könyvhéten vendégül láttuk *Jókai Annát, Vámos Miklóst, Száraz Miklós Györgyöt, a Sebő együttest, a Kaláka együttest, Jáki Sándor Teodózt, Cs. Varga Istvánt, Végvári Lajost, Varga Rudolfot, Serfőző Simont, Papp Lajost.* A Bíbor Kiadó, a Felső-Magyarország Kiadó, az Új Holnap bemutatta új könyveit, szerzőit, számos miskolci és a megyében élő író, költő kötetének bemutatóját tartottuk meg, *Kabdebő Lóránt, Porkoláb Tibor, Petneki Áron* több ízben tartott irodalomtörténeti előadást könyvtárainkban.

Az Összefogás a könyvtárakért októberi rendezvénysorozatába már évek óta rendszeresen bekapcsolódunk. Szakmai napokat tartunk a József Attila Fiókkönyvtárban, ahol a városban és a megyében dolgozó könyvtárosok tapasztalatcserén vehetnek részt, megismerkedhetnek a műhelytitkokkal, a kiadványokkal, a törvények

bevezetése előtti vitákön elmondhatják véleményüket. A Könyvtári Intézet, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros szerkesztősége mutatkozott be. A Szabó Lőrinc Fiókkönyvtár szervezésében a megyében élő nemzetiségek képviselőivel és néphagyományt őrző egyesületekkel találkozhattunk. A Petőfi Fiókkönyvtár pszichológiai témájú sorozatában a gyermekneveléssel kapcsolatos előadások hangzottak el, Nógrády Gáborral és könyveivel ismerkedhettek a gyermekek és a szülők.

A József Attila centenárium alkalmával 2005. január 7-étől december 3-áig könyvtárainkban és a város különböző intézményeiben számos rendezvényt tervezünk. Városunk mellett, Lillafüreden írta meg József Attila az Óda című, gyönyörű versét 1933-ban, az IGE (Írók Gazdasági Egye-

sülete) találkozóján. Ott évtizedek óta megkoszorúzzuk emléktábláját. Jövőre a költészet napján avatják majd József Attila egészalakos szobrát, nagyszabású ünnepséggel emlékezünk meg róla.

Kosztolányi Dezső írta: „Azok a könyvek, melyek könyvtárak polcain szunnyadnak, még nem készek, vázlatosak, magukban semmi értelmük. Ahhoz, hogy értelmet kapjanak, te kellesz, olvasó. Bármennyire is befejezett remekművek, csak utalások vannak bennük, célzások, ákombákómozok, melyek pusztán egy másik lélekben ébrednek életre. A könyvet mindig ketten alkotják: az író, aki írta, s az olvasó, aki olvassa...”

Így élünk mi. Olvasóink szívesen jönnek hozzánk, s mi megteszünk mindent, amit tudásunk szerint megtehetünk, hogy ezután is így legyen.

Hornýánszkyne Kühne Katalin

MEGHÍVÓ

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár
tisztelettel meghívja Önt a

**2004. december 1-jén,
szerdán 10 órától**

megrendezésre kerülő

A MAGYARORSZÁGI ROMA KISEBBSÉG FELKÉSZÍTÉSE AZ EU-INTEGRÁCIÓRA

című

**EGÉSZ NAPOS
TUDOMÁNYOS KONFERENCIÁJÁRA**

Helyszín:
az Országos Idegennyelvű Könyvtár
kiállítóterme
1056 Budapest, Molnár u. 11.

A rendezvény szervezésében, előkészítésében
aktívan részt vettek a
CIGÁNY HÁZ - ROMANO KHER munkatársai.
Köszönjük szíves közreműködésüket!

A könyvtár nyitva tartási idejében
2004. december 7-éig megtekinthető
a Cigány Ház képzőművészeti gyűjteményéből
válogatott kép- és könyvkiállítás.

Mindenkit szeretettel várunk!

PROGRAM

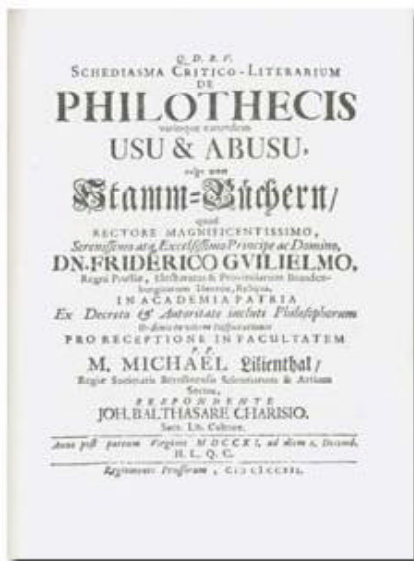
- 10-től 10.30-ig Regisztráció
10.30-tól 11-ig A kiállítás zenés megnyitója
Zsigó Jenő, a Cigány Ház igazgatója
vezetésével
- 11-től 11.30-ig **Dr. Kaltenbach Jenő**, a nemzeti
és etnikai kisebbségi jogok ország-
gyűlési biztosa:
„Az EU esélyegyenlőségi politikája.”
- 11.30-tól 12-ig **Zsigó Jenő**, a Cigány Ház igazgatója:
„Rendszereken átívelő cigány-
politika.”
- 12-től 12.30-ig **Kardos Ferenc**, a Nagykanizsai
Városi Könyvtár igazgató-helyettese:
„A szárazon járó csónak; gondolatok
a magyarországi roma közösségek
olvasáskultúrájáról.”
- 12.30-tól 13-ig **Csovsics Erika**, a Gandhi
Gimnázium igazgatója:
„Kultúránk”
- 13-tól 14-ig Ebédszünet
14-től 14.30-ig **Kállai Katalin**, a Nemzeti Kulturális
Örökség Minisztériuma Romaügyi
koordinációért felelős miniszteri
biztosa:
„A roma ügy helyzete az európai
kulturális együttműködésben.”
- 14.30-tól 15-ig **Majtényi Balázs**, a Magyar
Tudományos Akadémia Jogtudományi
Intézetének tudományos munkatársa:
„A roma kisebbség esélyei az EU-
bővítés után.”
- 15-től 15.30-ig **Dr. Törzsök Erika**, az Európai
Összehasonlító Kisebbségkutatások
Közalapítvány elnöke:
„Tudástranszfer Karaván”
- 15.30-tól Fórum

Ifj. Pápai Páriz Ferenc album amicorum az interneten

Ifj. Pápai Páriz Ferenc orvostanhallgató 1711 és 1726 között látogatta Angliát, Hollandiát, Németországot és Svájc egyetemét. Albumába még Er-

délyben, majd európai peregrinációja folyamán mintegy százhusz személy: orvos, tudós, lelkész és diáktárs írt emléksorokat, köztük Isaac Newton, Edmond Halley, B. S. Albinus anatómus, II. Apafi Mihály, Bethlen Miklós, D. E. Jablonski, a berlini akadémia elnöke, J. F. Ostervald teológus, id. Pápai Páriz Ferenc, Albert Schultens hebraista, Teleki Sándor, Vilmos canterburyi és Vilmos yorki érsek. A bejegyzések részei általában: idézet, mottó, ajánlás, keltezés és aláírás; nyelvük latin, mellette görög, héber, arab, német, olasz stb. A magyar bejegyzők családnevének kívül nincs magyar szöveg az albumban.

Címoldal
Bejegyzés
Az emléksorok
Oldaljegyzék
Táblák
Szegélyek
Dáták
Tudósok

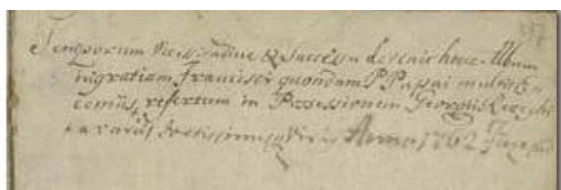
Az MTA Könyvtára kibővített kiadású digitális gyűjteményben Ifj. Pápai Páriz Ferenc emléksorát, amely az album amicorum címmel ismert, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és Információs Központjának (MTA-K) digitális gyűjteményében publikálta. A kiadás a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és Információs Központjának (MTA-K) digitális gyűjteményében publikálta. A kiadás a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és Információs Központjának (MTA-K) digitális gyűjteményében publikálta.

Ifj. Pápai Páriz Ferenc
album amicorum
1711-1726

Dr. Kocsis Zoltán
Dr. Sági Tamás
Dr. Rácz Zoltán

A projekt céljának megfelelően az MTA Könyvtára az interneten közzétette az album anyagát. Minden beírt oldal digitalizált képét kíséri a bejegyzés nyomtatott betűs, eredeti nyelvű és írásrendszerű (görög, héber, arab) szövege, valamint magyar fordítása, illetve az angol változatban az angol fordítása. Azonosítottuk az idézetek, mottók forrását, a beíró személyeket. Közzöljük a bejegyző rövid életrajzát és ennek irodalmát, fontosabb műveinek címét. Mellékeljük egy-egy mű címlapjának képét, ahol lehetett a szerző portréját. Korabeli térképeken megmutatjuk a szóban forgó városokat. Bevezető tanulmányban elemezzük a peregrináció szerepét, az album amicorum műfaját, ismertetjük ifj. Pápai Páriz albumát. Törekedtünk arra, hogy a webhely áttekinthető szerkezetű, a megjelenítés egyszerű és tetszetős legyen. Lehet az albumban egyenként lapozva haladni, vagy az album kívánt helyére lépni az oldalak, dátumok, személynevek

vagy városok szerint rendezett listákból, vagy Európa térképéről. A webhelyen minden szöveg magyar és angol nyelven olvasható.

A bejegyző személyek jó része az akkori Európa, elsősorban a protestáns területek tudományos és egyházi életének, közéletének jelentős alakja, a nemzetközi eszmeáramlás tevékeny részese. Az album az érintett országok művelődéstörténetének és kapcsolatainak értékes dokumentuma; adatai alátámasztják vagy kiegészítik más források adatait. Az eredeti albumot egyrészt óvnunk kell, ugyanakkor hozzáférhetővé kívántuk tenni mind a kutatók, mind a szélesebb közönség számára.

Közreműködők: Rozsondai Marianne – Sajó Tamás – Rozsondai Béla, valamint Láng Klára (fotó). A munkát a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta.

MTA Könyvtára, Kézirattár: Tört. Napló kis 8° 6.

<http://ppf.mtak.hu>

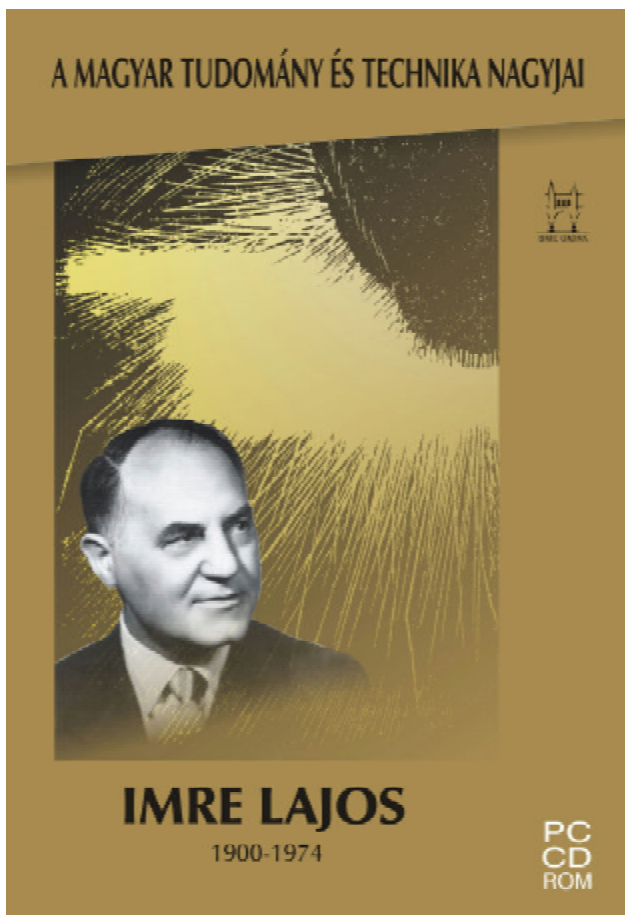
Tudóssorsok – tudóspotrék Imre Lajos (1900–1974)

A BME OMIKK Tudománytörténeti Csoportja *A magyar tudomány és technika nagyjai* sorozatának negyedik tagjaként megjelenő kiadványa Imre Lajos egyetemi tanárnak kíván maradandó emléket állítani.

Tehetségéről és szorgalmáról talán elég annyit mondanunk, hogy nem egészen harmincévesen már ösztöndíjasként dolgozhatott Berlin-Dahlemben, a Kaiser Wilhelm-Institut für Chemie-ben, mégpedig az uránhasadás későbbi feltalálója (és ezért Nobel-díjas) Otto Hahn mellett, az akkori Németország egyik központi kutatóhelyén. Majd Kolozsvárott, az 1919-ben elűzött és 1940 és 1944 között ismét alapításának helyén működhető tudományegyetem Általános és Fizikai Tanszékének szervezésével és vezetésével bízták meg. A második világháború vége felé Budapestre kényszerült, de mihelyt értesült a Bolyai Egyetem szervezéséről, gyorsan visszaírt Kolozsvárra, ahol az új egyetem alapító tagjainak sorába lépett. 1949-ben, a kémiai tanszékek szervezése idején került Debrecenbe, az egyetemen ekkor alakuló Természettudományi Karra. 1957-ben – mintegy melleslegesen – felkérést kapott a hazai izotóptermeles megszervezésére is, Debrecenben végzett munkája mellé, az akkor nemrégiben alapított Központi Fizikai Kutatóintézetben – Csillebércen.

Ennyi lenne dióhéjban közel fél évszázados tudományos életműve, nem csoda hát, hogy a magkémiai kutatás és oktatás terén végzett alapvető munkásságával, a radioaktív izotópok előállításában elért eredményeivel kivívta a nemzetközi tudományos közvélemény elismerését, s neve elválaszthatatlanul egybeforrt a hazai radiokémiai kutatások kibontakozásával.

A kiadvány – a sorozat ezt megelőző darabjaihoz hasonlóan – gazdag dokumentum- és képanyagot tartalmaz Imre Lajos életéről és munkásságáról, valamint válogatást korábbi munkatársainak vele kapcsolatos személyes irataiból, levéltárakban és egyéb közgyűjteményekben őrzött anyagokból. A lemezen helyet kaptak egykori tanítványainak, munkatársainak sokszínű,

kuriózumokban is bővelkedő visszaemlékezései írott és hanganyag formájában egyaránt. Ezekből tárul fel előttünk emberi habitusa, vallásos hite, zeneszeretete. A szemtanú hitelességével megírt életrajz mellett olvashatunk tudományos munkásságáról, oktatói tevékenységéről. Megismerkedhetünk az Izotóplaboratórium történetével is, amelyet a hazai izotóptermeles és -forgalmazás terén elért addigi munkássága elismerésé-
ként építettek éppen Debrecenben.

A rendkívül olvasmányos, de a szakmai elvárásoknak is a legmesszemenőbben megfelelő tanulmányokat igényes bibliográfia egészíti ki. A céltudatos böngészés megkönnyítésére, az eligazodás elősegítése érdekében bőséges, külső és belső csatolókkal gazdagon ellátott kronológia, valamint gondosan tagolt mutatók (indexek) állnak az olvasó rendelkezésére.

A multimédiás kiadvány hipertext csatolókkal html-ben szerkesztett dokumentumokból készült, amelyek böngészőprogrammal olvashatók, nézhetőek és hallgathatók.

A CD felelős kiadója Fonyó Istvánné, a BME OMIKK főigazgatója, sorozatszerkesztője Stubnya György főigazgató-helyettes, főszerkesztője dr. Horváth Péter, felelős szerkesztője

Árvayné dr. Kucsera Judit, technikai szerkesztője Tóth Imre, a videoanyagokat Huszár János készítette. A tanulmányokat a Debreceni Egyetem Fizikai Kémiai Tanszékéhez kötődő oktatók és munkatársak (dr. Csongor Józsefné, dr. Kónya József, dr. M. Nagy Noémi, dr. Nagy József, dr. Szalay Tibor) írták. A szakmai igényeséget a két szaklektor, dr. Bazsa György és dr. Bartha László neve szavatolja.

A kiadvány megrendelhető vagy megvásárolható az alábbi címen:

BME OMIKK

Értékesítési és Marketing Csoport

1011 Budapest, Gyorskocsi u. 5-7.

tel: 457-5354, tel./fax: 457-5356

e-mail: ertek@info.omikk.bme.hu

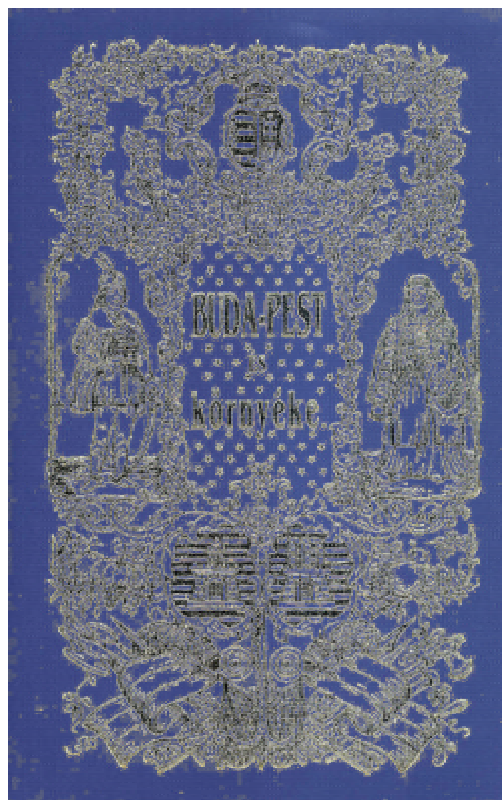
Ára: 3250,-Ft + postaköltség (iskoláknak és könyvtáraknak 10% kedvezmény).

Árvayné dr. Kucsera Judit

(BME OMIKK)

Egy régi könyvsiker újraszületése

A százéves jubileumát ünneplő Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) és a Kossuth Kiadó együttműködésének eredményeképpen megjelent Hunfalvy János Budapest és környéke... című,

Rohbock Alajos acélmetszeteivel 1859-ben nyomtatott művének hasonmás kiadása.

Hunfalvy Jánost (1820–1888) elsősorban földrajztudósként tartják számon a lexikonok, de a történelemtudomány, a néprajz és a statisztika terén is jelentős életművet hagyott hátra. Sokoldalú felkészültsége a tudományos ismeretek terjesztéséhez szükséges nyelvi-irodalmi képességekkel társult. Neki köszönhetjük a teljes történelmi Magyarországot elsőként bemutató képeskönyv-sorozatot, a Magyarország és Erdély eredeti képekben című nagy sikerű kiadványt. A XIX. századi illusztrált topográfiai irodalom ma is forrásértékű főműve 1856 és 1864 között jelent meg eredetileg füzetes folytatásokban, német és magyar változatban.

1859-ben Pesten a Lauffer és Stolp cég külön kiadványként jelentette meg a fővárosra és a környező településekre vonatkozó részeket. A teljes cím így hangzott: Budapest és környéke. Eredeti képekben, rajzolta Rohbock Alajos, aczélba metszették korunk legjelesebb művészei. A történelmi és helyirati szöveget írta Hunfalvy János M. T. Ak. L. tag. Pest 1859.

A könyv ismerteti a testvérvárosok történetét, majd részletesen bemutatja a XIX. század közepének Pest-Budáját. Körbevezeti az olvasót a város fontosabb közterein, ismerteti nevezetes épületeit, intézményeit. Kirándulásokat tesz Főtra, Gödöllőre, Csepelre, Szentendrére, Promontorra (Budafokra) és Tétényre, tehát e könyv a később

Budapesthez csatolt egykori községek és a tágabb agglomeráció településeinek múltja iránt érdeklődők számára is ajánlható olvasmány.

A pest-budai városképnek a kötetben még az európai nagyvárossá fejlődés előtti, inkább a klasszicizmus korában kialakult, ma már alig ismert arculata tükröződik. A Gellérthegyen még szőlőt szüretelnek, az Erzsébet híd helyén még piaci sátrak és Duna-vizes kordék állnak. Mindezt a könyvet illusztráló, döntően Lud-

wig Rohbock rajzai nyomán készült acélmetszetei segítenek hitelesen felidézni. (E nyomatok évtizedek óta az antikváriumok keresett darabjai – a megmaradt eredeti Hunfalvy–Rohbock kötetek pedig emiatt a könyvtári fosztogatók állandó célpontjai.)

Az eredeti könyvek ma már könyvpiaci ritkaságok. A háromkötetes országleírás reprintje a nyolevanas évek közepén jelent meg. Az egykötetes Budapest és környéke azonban eddig nem látott újra napvilágot. A hasonmás jellegű kiadvány nemcsak az érdekes régi olvasmányokat, hanem a szép könyveket önmagukért kedvelők számára is becses lehet.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár régóta igyekszik elősegíteni a tartalmilag és esztétikailag értékes, a kutatók, érdeklődők által gyakran forgatott, de ritkaságuk, muzeális jellegük miatt védelemre szoruló könyvek újrakiadását vagy elektronikus hordozón történő publikációját. Bél Mátyás, Vályi András, Fényes Elek országleíró műveinek újrakiadása, digitalizálása után örömmel működtek együtt a Kossuth Kiadóval abban, hogy ez a jeles mű sokak könyvespolcára felkerülhessen.

Budapest és környéke eredeti képekben / rajz. Rohbock Lajos ; a történelmi és helyirati szöveget írta Hunfalvy János. – Pest : Lauffer és Stolp, 1859 ; hasonmás kiad. Budapest : Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 2004. – 243 p.

A Chinoin Rt., a Sanofi-Aventis vállalatcsoport tagja újpesti telephelyének tudományos könyvtárába könyvtári informatikus munkatársat keres

Fő feladatok:

- a könyvtári kutatás és fejlesztés, valamint egyéb szellemi munkában történő fejlesztés elektronikus alapú támogatása,
- tematikus támogatásnyújtás számítógépes eszközökkel a vegyészet, biokémia, farmakológia, sejtenyésztés területén. (A tematikus támogatásnyújtáshoz szükséges szakmai ismeretek fokozatosan elsajátíthatóak),
- információkeresés támogatása (internet, intranet, adatbázisok),
- könyvtári intranet oldal szerkesztése és karbantartása,
- könyv- és folyóirat-beszerzési igények számítógépes támogatása,
- könyvtári számítógép-használat mindennapos feladatainak támogatása (szöveg- és előadás- szerkesztés, demonstrációk, multimédia).

Elvárásaink:

- felsőfokú informatikus végzettség,
- tárgyalóképes angolnyelv-tudás,
- PC-ismeret.

Előny:

- biológiai, kémiai ismeretek,
- francianyelv-tudás,
- könyvtári informatikusi gyakorlat.

Ajánlatunk:

- megfelelő szakmai tapasztalat szerzése a szakterületen, multinacionális környezetben,
- versenyképes jövedelem.

Amennyiben ezek a feladatok igazi kihívást jelentenének az ön számára, akkor önéletrajzát (magyar és angol nyelven) és bemutatkozó levelét kérjük, hogy küldje el az alábbi címek egyikére:

Chinoin Rt.
K+F humán erőforrás
1045 Budapest, Tó u. 1-5., vagy
jozsefne.kovacs@sanofi-aventis.com
A borítékra írják rá: könyvtári informatikus

RENDEZVÉNYNAPTÁR 2004

XI. 24.	Bp., Sapientia Szerz. Hittud. Főisk. Könyvt.	Digitalizálás – célok, feladatok, jövőkép	EKE	Török Beáta beus@sapientia.hu
XI-XII.	Ózd	könyvtártörténeti rendezvény	városi könyvtár	
XI. 29.	Hódmező- vásárhely	Civil konferencia	városi könyvtár	Szepesi Judit
XI. 29.	Kiskunhalas	minőség- menedzsment műhelytalálkozó	városi könyvtár	vidra@oszk.hu